

ČASOPIS PRE ZÁBAVU A POUČENIE.

Zodpovedný redaktor a vydavateľ:

MIKULÁŠ ŠT. FERIEŇČÍK.

Roč. XI.

Turč. Sv. Martin, 29. februára 1880.

Číslo 2.

Lalija.

Poveš od *Vajanského*.

I.

Medzi vínohradmi, pestovanými dľa najmodernejších ekonomických zásad, vypínal sa dvojpatrový dom. Z dvorany v prvom poschodí zaznievala cigánska hudba. Slnko sa chýlilo k západu a osvecovalo pahorky, za nimi dosť vysoké pohorie, ktorého jeden vrchol okrašľovala zrúcanina starého hradu. Po nebi pluly ľahké obláčky, na západnej strane ružové, v prostredí neba biele, na východe ale kábonily sa do šeda. Bezveterne ticho ležalo na kraji — po sparnom dni ticho takéto veľmi milo účinkuje na čuy človeka.

Nedaleko od letohrádku stála medzi radami bujných rév zahradná búdka. Sedela v nej Anna Bysterská, osemnásťročná dievča, blízka rodina pána Záhajského, bohatého agenta a majiteľa letohradu a utešených príslušností. Oproti nej sedel pán, stredného veku, menom Ludovít Branský, úradník veľkého panstva grófov Žulinských. On neprichádzal k Záhajskému s tými istými úmyslami jako iní hostia, ktorí bezočite využívali bezhraničnú pohostinnosť, povedzme pravdu, hýrivosť domáceho pána. On naopak prichádzal z čistého úmyslu, nakloniť svojím vplyvom Záhajského k tomu, aby pamätal na budúcnosť a smieril sa so svojou paňou, ktorá napriek všetkej svojej láske k mužovi nemohla hľadeť na rozviazaný život Eduarda. Eduard Záhajský mal zriedkavý dar nadobudnúť peniaze. Jeho agentúra pri

kúpach pozemkov niesla mu bájočné summy, a len tak dalo sa vysvetliť, jako mohol tento pán denne vyhadzovať toľko peňazí na svoju a svojich vždy prítomných hostov hýrivú zábavu. Jelenice a ústrice, šampaňské, bordeaux a podobné lakoty byly denne na jeho stole, obťaženom ťažkými striebornými násadami a vásami, z nichž svietily kytky toho najdrahšieho kvieťa — a to v zime jako v lete. Medzi zimou a letom bol iba ten rozdiel, že v zime býval v Krakovanoch, dosť biednom slovenskom meste, a v lete v hore opísanom vínohradnom stavisku. Bezdetný, rozlúčený so ženou, ohorčený, viedol tento človek lukulský život nie hádam z osobnej náruživosti. Keď kolo neho všetko topilo sa v drahých vínach, on bol triezvy a mierny, keď všetko rojilo sa v divom shone, on sedel ticho na húpavom kresle, ozdobenom kožou z jaguara, a ticho hľadel do divej trny-vrmy.

Bystrý jeho rozum a zdravý úsudok nemohol sa mýliť dotyčne hodnoty a duševnej a mravnej jakosti tých, ktorí ho obsypávali najvyberanejším lichotením, — ale on jich trpel, ba nie len trpel, ale zdal sa byť nespokojným, keď daktorý týpus hýrivcov chybel v jeho spoločnosti. Galantné dámy byly otáznu okrasou preplneného stolu a utešených salonov. Žilo sa uňho, jako hovoríme, vospust sveta. Do tejto zdusenej atmosféry dostala sa Anna Bysterská, sirota po bohatých rodičoch, zá-

kladom testamentu, ktorý ju priviazal na dom tútora: Záhajského. Vyriastla v dedinskom zátiší pod dozorom starej svárlivej tetky, ktorá nemohla vystáť kvety, vtákov a vôbec voľný vzduch, a preto vážnila seba aj Aničku v nízkej chyži. Môžeme si predstaviť, že príchod z tamtoho do tohoto života bol rýchly a okúzľil bájnou krásou mladé dievča. Ešte neuplynulo od jej príchodu ani štrnásť dní, keď ju nachádzame v bádke s Ludovítom Branským.

„Teda vám tiež napadly tie kontrasty,“ hovoril ticho Branský, hľadiac si dlhú, tu i tu šedinami pokropenú bradu. „Mae sa to veľmi páči u vás! Vy viete myslieť!“

„Treba k tomu takého umu,“ zavznel strieborný hlások dievčata, na ktorého tvári horely ruže, zapríčinené nedávno zakončeným tancom. „Páče len tam dole — biedna dedina, strechy otrhané, komíny sa nakrúvily jako hlava Paráka pri piatej boutelley šampaňského. A hľa, tu damast a zlatohlav, koberce a indické látky, perly a diamanty. Jedno má ten kontrast za seba: zväčšuje dojem toho i onoho. A tam tá hrba mlaticov! Oni sa vracajú z panskej stodoly, kde robili celý deň cupy-lupy, cupy-lupy (Anna spravila k týmto posledným slovám tak milo-podivnú tvár, že sa vážny ináč Branský ľahko usmial), a čo najdú doma? Bože môj, znám to, znám. Málo čo viac, jako biedu! A tam hore v jedálni hodil rapavý Kaprošy štrasburskú pastetu sluhovi do chrbta! Ujček sa tomu chutne zasmial!“ Anna volala Záhajského ujčekom z detinského zvyku, bárs jich rodinné spojenie bolo niečo ďalšie od ujčekovstva.

Branský pohladil svoju bradu (robil to vždy, keď bol rozčulený), vstal zo zahradného stolca a tak sa objavil v celej svojej mužskej kráse. Roky a život plný práce neboly v stave zkrasiť jeho sviežosť a pružnosť. Už neďaleko pädesiatky, držal sa strumovite a rovno. Tvár jeho dokazovala, že sa veru ani pred slakom, ani pred vetrom neskrýval, aj ruky jeho svalité a ohorené poukazovaly na muža-hospodára. Jeho prešlosť bola jednoduchá, nedobrodružná. Zo škôl ho skoro vyhnal mládenecký oheň, s ktorým sa hodil medzi posvätencov, zjavjajších sa slovenského národa. Prenasledo-

vany, honený a nenávidený mladík mal v sebe priveľa samostatnosti, aby v daných okolnostiach pokračoval v štúdiách; stal sa pisárom pri dolnozemskej panstve a dokázal sa spoľahlivým, umným a verným človekom. Keď už vyšvihol sa na hodnosť kasnársku, zatúžil po svojej užšej slovenskej vlasti a stal sa protekciou Záhajského riaditeľom panstiev grófa Žulinského, panstiev to len pred niekoľko rokami prešlých do rúk grófa zpod štátneho sequestru, do ktorého dostaly sa preto, že otec mladého grófa súčasnil sa bol činne v revolúcii, v ktorej aj život utratil. Jeho skromnosť a sporivosť priviedla ho na stupeň samostatného dobrobytu. Mládenecký oheň, ochladený behom času, utiahol sa do hlbín jeho čistej duše, a tam trebars nie tak divo, ale zato trváčne háral. Prebleskovanie jeho na povrch bolo riedke, zato ale neunavená činnosť prejavovala denne, že predsa nevyhasol. Záhajský, o mnoho mladší jako on, a pravá protiva jeho rázu, prislúchal s minulosťou i prítomnosťou svojou do protivného tábora. Bol on synom času, synom dňa, ba povedzme, deckom hodiny. Nepatril síce k tým najobcenejším rázom, ukázal všade a vždy gavaliersku formu, ale hĺbka a princíp byly mu nikdy nepoznanými pochopami. Ba práve ostré jazyky (z ktorých mnohé sa v jeho šampaňskom kúpaly), šušľaly o agentúrach a obchodoch Záhajského, ktoré maly vraj veľkú podobnosť s činami, v trestnom práve zovrubne definovanými. Známosť týchto dvoch tak rozdielných mužov bola stará. Záhajský ctíval Branského, ba môžeme povedať miloval ho. Branský zo svojej strany cítil jakúsi otcovskú náklonnosť k nenapraviteľnému márnokratníkovi, bárs od duše nenávidel život v Krakove a na letohrade. Najviac ho bolelo, že si Záhajský odcudzil svoju manželku Eulaliu, ktorej neobyčajná krása a vzorná čestnosť uznaná bola pred celým svetom. Jej odchod z manželského domu bol odôvodnený: nemohla prelomiť spustlý život svojho manžela, a jako žena nemohla taktiež prebývať pod jednou strechou s vyvrhelní celej veľkej stolice, s rozuzdenými ženskými a jich nečestným dvorom.

„Už domov, pane Branský?“ preriekla zamyslená Anna. Ruže horúčosťou vylákané

zmizly boli z jej krásnej, živej tvári. Tým živšie svietili dve hlboké oči, tým jasnejšie vynímalo sa jej čielko. Okolo úst, niečo zovrených, ale pri tom ladných, hral jej úsmev.

„Domov, slečna! Vy zostanete dnes zas do druhej v tomto ráji! Dobrú zábavu!“ Slová tieto preriekol Branský na polo ironicky. Takto si ešte nikdy nedovolil hovoriť. Do duše mladej devy zlietol zrazu jakýsi stín! Ona rada počúvala vážne reči Branského, ktorý nikdy nekritisoval a nič nehanil v jej prítomnosti. Teraz prvý krát zaznelo niečo z jeho úprimných úst, čo sa podobalo hane. Ona si nebola povedomá žiadnej viny. Jako dieťa znala Záhajskeho, a milovala ho jako štedrého darcu cukrovín a nežných hračiek. Rodičovská vôľa prikovala ju k tomuto domu. V čom vazi chyba? Ale aj to znala od dávna, že Branský nezvykol hovoriť po daromáci. „Prečo nezostanete u nás?“ preriekla, a ruže počaly opätne kvitnúť na jej hladkej, polo detinskej tvári. Boly to ale celkom inšie ruže. Tak sa asi rozdeľovali, jako stolistá od pivonky. Branský uďal príčinu — obyčajnú vec, a vzdialil sa. Stúpajúc kresanými schodami, ktoré zo zahrady viedly na hradskú, obzrel sa. Obloky domu byly už živo osvetlené, bárs bolo vonku ešte dobre vidno. Divoký nápev tlačil sa cez zpuštené šalokátre. V prízemnom oddelení vadili sa kočisia. Šurový vypitý jích hlas dobre súzvučil s hudbou. Branský sa zasmútil. Na jeho tvár sadla bolastná zádušnosť. Prašnú cestu zanechajúc, šiel lúčnym chodníkom k svojmu bytu v Rakovských majeroch. Vozduch bol svieži; letná neha ozdobila večer svojou nádhernosťou. Vo vysokej tráve škriekal chriaštel, z ďaleka ozýval sa hukot vozov, idúcich hradskou. Z vršku bolo počuť ťahavý nemelodický spev pastiera! Tieto melancholické tóny vrývaly sa tak hlboko do duše pútnika. Kolko bolo v nich smútku, kolko cítu osamelosti a tajného utrpenia.

Anna sa navrátila hneď domov. Vinica široká a pyšná tiahla sa ponad letohrad. Hlbokou brázdou pustilo sa dievča na hore. Z prava i z ľava, okolo bielych novozastrčených palíc, pnuly sa bujné kre révové. Pod širokými, intenzívne zelenými listami ukrývaly sa drobnozrné, nezralé ešte strapce hroznové. Miestami

stála broskyňa, jako by bola strážkyňou nad nízkym proti nej viničom. Anna stúpala spešne. Mladé prse voľne dýchaly do seba balsam letaého vozduchu. Pod širokou jabloňou zastala, a zahľadela sa v dialny kraj. Sluko bolo práve zmizlo za obzorom. Svrčky húdly svoje piesne a na jabloni pištaly zaspávajúce vtáčky. Hudba a temný hluk ozýval sa z letohradu.

„To je raj, teda raj!“ prehovorilo dievča, a jakási nepochopiteľná slza vyronila sa jej z temného oka. Jak mohly jednoduché slová starého známeho zanechať bólny pocit v nej. V tom niečo šuchlo za ňou. Naľakané dievča sa obozrelo, jako by ju mal niekto dolapíť pri zakázanom, nepeknom skutku. Mladý zajaček šuchol to, vyskočiac z vinohradnej hústiny. On sa sám naľakal, sadol na zadné behy a s naježenými ušama hľadel na devu. Tak stáli chvíľku — hrdinskí protivníci, až pohmatie rukou zapríčinilo, že zajac zadupkal zadnými behami a zmizol v bujných listoch viniča. Anna sa chutne zasmiala. „Myslienka ma zasmútila, zajaček ma naľakal. Huš, huš obidvoje.“ Na samom vrchu stála filagoria, ta sa obrátila švárna pútnička. Výhľad z filagorie bol okuzľujúci. Na jednej strane obrubovali vrchy obzor, ale ďaleké vrchy, tak že medzi nimi a stanoviskom naším (jestli totiž laskavý čitateľ nasledoval za pružnými krôčkami Anny Bysterskej) nachádzala sa celá malá krajinka s dedinami a mestečkami, rozloženými na vlnisto-vrškovatej pôde. Z druhej strany bola úzka dolina, ktorej protejšia strana pokrytá bola horami; keď sa nasýtilo oko pozorovateľa veselého pohľadu na širu dial, mohlo tu zas odpočinúť na obmedzenejšom a zasmúšenejšom obraze: vôbec založenie vinice a letohradu na tomto bode, dokazovalo dobrý vkus a rozumný rozhľad. Anna sa oprela na stĺp filagorie a hľadela zamysleno do dialky. Posledné blesky zapadajúceho sluka osvietily jej kaštanové vlasy a nežné líce. Bola naozaj krásna — ešte málo času ubehlo, čo zanechalo detinstvo jej vonnú hlávku a živé srdce. Prechod takýto okrášli pannu jakýmsi tajným kúzľom — ona stane sa neurčitou bytnosťou, záhadným tvorom, v ňomž ihrajú city jako bublinky a mysle jako mušky na slnci. Jakási

neurčitá túžba ovládne srdcom, nepoznaný bôl a nepoznaná radosť vedú boj. Anna utratila zavčasu rodičov, a najmä matku, na ktorú sa len slabo rozpomínala. Takúto ztratu nenahradila všetka laskavosť rodiny, laskavosť dost pohodlná, lebo nežiadala obetí preto, že sirote zostal po rodičoch dostatočný majetok. V duši skoro osirotelej devy zostane vždy

náklonnosť k smútku, alebo cit samostatnosti. Slečna Bysterská pocítila i jedno i druhé, a preto chvíľami vyhľadávala samotu.

Nasýtiac sa pohladu a sviežosti večera, sbehla deva dolu k letohradu. Z dvorany ozývala sa hudba a dupkanie párov tancujúcich polku.

(Pokračovanie nasleduje.)

Druhá žena.

Raz tak o polnoci sklo obloka praslo;
Srdce druhej ženy strachom sa zatriaslo.
Ztrhla sa v úzase: — v úmrtnom obleku
Kto to tu — či to sen? — až je zle človeku!

„Čo chceš, čo tu hľadáš, pochovaná žena?“
„Prišla som sa pýtať teba, druhá žena!

Mala som ja dcérku krásnu, bielolicu;
Kdeže si podela moju holubicu?“

„Čo ja môžem za to?! Ja som ju riadila;
Keď nemoc zlá prišla... ja nič nezvinila!“

„Umretí, tí vidia! Živí neluhajte!
Tajomstvá pozemské vie nebo, to znajte;
Plakávalo! riekas', aby si ty spala;
Odvarok makový si mu vždy dávala.
Ó, tie krásne oči! Už navždy spia, Bože!
Ale tvoje oko pre ne spať nemôže!“

„Choď! Netráp ma! Odstúp! Tvoja reč zkazí ma!
Ta preč! preč mi z očí! Tvoj zrak umorí ma!“

„Mala som aj syna. Jak som ho ľúbila!
Poslušný bol, nikdy som ho neubila.
Jako útku trávkou vetierok zohýňa:
Tak si ním hýbala vždy vôľa matkina.“

„Bol spurný; prosila som ho: nedbal na to —
Šiel, tulákom sa stal, či ja môžem za to?“

„Umretí, tí vidia! Živí neluhajte!
Tajomstvá pozemské vie nebo, to znajte!

Bila si ho! V zime, v noci' ho odbila
A povrazom mokrým von z domu vybila!
Prosil predo dvermi, klaknúc na koliená:
Zamrznem! A ty zlá nedbala si, žena!
Keď ho oslyšala krutá matka živá:
Išiel ku tej, čo tam v cintore spočíva.
Plač jeho až na dno hrobu som slyšala,
Ku sebe zmorené dieťa som si vzala.“

„Choď! Netráp ma! Odstúp! Tvoja reč zkazí ma!
Ta preč, preč mi z očí! Zrak tvoj umorí ma!“

„A môj manžel, otec ľúbých mojích detí?
Po noci, von z domu, kdeže kde si vieti?“

„Čo ja viem, kde chodí?! Keď nejde domov spať:
Spoločnosť, zábavy, vyrazenia chce mať!“

„Umretí, tí vidia! Živí neluhajte!
Tajomstvá pozemské vie nebo, to znajte!
Žiaľ je veľké bremä, ťažko ho je nosiť. —
Nie vinom: on chladnou vlnou má sa hasiť!
Hľaď ta do tej diaľky, na brehu Dunaja...
Tam stojí bludný muž, sťa vyhnanec z raja!“

„Preč, preč daj tú ruku! Do hrobu s tebou, preč!
Što ráz mám smrť radšej, lež tvoju hroznú reč!“

„Smrť je múk všelikých šťastné dokončenie;
Ty nemaj takéto nikdy ulavenie!
Nech ti Bôh na dlho predĺži život tvoj,
Každej noci strašit' bude ťa príchod môj;
Každú noc ma tu máš: prídem žiadať smelá
Od teba si dcérku, syna i manželza.

Viliam György. Preložil Mil. Dunný.

Vo väzení.

Rozpomienka od Sama Samoviča.

(Dokončenie.)

III.

V súdnej sieni stól zeleným súknom pokrytý, za vrch stolom kráľovský komissár, vókol stola prisediači súdu, v pozadí postava

Lieskovského, tmoliaca sa od jedného k druhému.

„Dovedte vážna Buravého,“ ozval sa rozkazujúci komissár.

Pevným krokom vstúpil Ludevít pred svojich sudcov, uctive sa poklonil a smelým pohľadom dobre si poprezeral tých, čo nad ním súdiť majú.

Sudcovia neodvetili uklonenie, aby jích vážnosť naštrbená nebola, a keď Ludevít začal sa ohliadať, či niet na blízku nejakej stolice, na ktorú by si sadnúť mohol, zahrmel prísnyim hlasom pán komissár: „Nech stojí!“

Po všeobecných otázkach nasledovalo čítanie žaloby, z ktorej k veľikému svojmu prekvapeniu vyrozumel, že sa súčasnil takých skutkov, ktorých spravodlivý trest je smrť.

Po prečítaní nasledovalo vyšetrovanie. Komissár zvýšeným hlasom strný pohľad uprúc na Ludevíta započal:

„Vyrozumeli ste, že ste postavený pred súd čo burič a vlastizradca? Chcete sa priznať dobrovoľne k vašim priestupkom a k zmierneniu pokuty vyzradíš aj spoluvinníkov?“

„Slavný súd!“ preriekol pevným hlasom Ludevít, „žaloba tak všeobecne pretriasala vec, že na ňu ani odpovedať nemožno. Ráďte mi prosím jednotlivé prípady mojej viny udať.“

Lieskovský vystúpil do popredia; on bol hlavným žalobníkom. „S dovolením slavného súdu,“ riekol, „čo očitý svedok všetkých priestupkov, v žalobe obsažených, smiem pár otázok predložiť?“

Komissár kýval hlavou, ostatní tiež. Ako vidíte, bolo to veľmi primitívne súdobné pokonávanie.

„Či sa obžalovaný pamätá,“ ozval sa slavnostne Lieskovský, „že v našej obci ešte za študentských časov spolky zakladal?“

„Pamätám sa a vyznám,“ vetil Ludevít, „boly to spolok čitateľský a spolok miernosti, dva preto založené, aby sa dopĺňovaly.“

„Čitateľský?“ ozval sa jeden starý táblabíró; „to karbonárstvom páchne. Nemali sme dosť spurnej sedliache aj bez spolkov?“

„Mnou založený spolok,“ ohlásil sa Ludevít, „nemal za cieľ rozširovať nepokoj, ale osvetu v každom ohľade.“

„Aké knihy sa čítaly v spolku?“ zamiešal sa komissár.

„Prírodné akí čitatelia, také knihy, — prostonárodné, slovenské.“

„Už sme tu. Poznačiť, pán notár!“ vykrikoval komissár; „nie karbonárstvo, pán brat, ale panslavismus! Toto vyznanie vás odsúdi!“ Komissár si odkašlal, na znak toho, že niečo vážneho má za lubom. „Panslavismus ste vyznali,“ pokračoval, „či vyznáte aj inú vlastizradu?“

„Ak každé moje, aj to najnepatrnejšie slovo,“ odpovedal Ludevít rozmrzený, „za uznanie viny považovať budete, ako dosiaľ, zatiaľ vám budem vyznávať, kým sa ma budete zpytovať.“

„Či už tak z vysoka?“ zkríkol nahnevany komissár, „neviete, že vaša hlava veľmi slabo na pleciah stojí? — Odpovedajte. Je pravda, že ste nemeckých vojakov, ktorí proti našej uhorskej vlasti bojovali, v nemoci bezplatne liečili, ba ešte aj svoj dom na nemocnicu pretvorili?“

„Nemeckých vojakov som neliečil!“ odvetil Ludevít záporne, pri čom komissár pozrel zvedave na Lieskovského, „ani som vojakov neliečil, ktorí proti vlasti bojovali, lebo kto za kráľa bojuje, nemôže proti vlasti bojovať; liečil som cisárskych vojakov nie len preto, aby som jích vyliečil, ale aby som obec našu a jej okolie od nákazlivej nemoce ochránil.“

„Či je pravda, že ste za to dostali záslužný kríž?“ zpytoval sa komissár.

„Nedostal som žiaden, ani som nečakal.“

„Ale máte nádej, že ho dostanete?“

„Nad budúcnosťou ani nerozhodujem, ani nevidím do nej.“

„Má nádej. Poznačiť, pán notár!“ rozkazoval komissár; „za odmenu svoju službu nepriateľovi predávať, je vlastizrada. Väzňa odveďte!“

Ludevít rád bol, keď sa do svojho tmavého žalára dostal; tam bol zanechaný sám na seba, voľne mu lietat mohly myšlienky jeho. Všetko ticho dookola, len vetrík zvedavý zadúchal do okna a pohýbal na sklepení visiace pavučiny. Šuchlo čosi — pozre k obluku, tam pod oknom biely lístok, ten uchyť a číta: „Dnes o siedmej vážne zprávy. Lístok zničť. A.“ Ludevít viac nebol vo väzení; neboly to čierne múry, čo ho obklopovaly, bola to krásna príroda, neboly to mokré sklepenie, čo mu nad hlavou viselo, bola to modrá obloha, ne-

bol to mam v ruke, bola to ruka Aničkina. Zabudnul na dnešné vyšetovanie, nelámali si hlavu budúcnosťou, kochal sa v myšlienkach s Aničkou, až v myšlienkach zastal a vo spánku sníval ďalej. —

„Čo to klopká? Kameň za kameňkom padá do pivnice. Ludevít pretrel oči, zbadal, že je už večer, prikradol sa k oknu a tichým hlasom zpytal sa: „kto to?“

„Ja som,“ ozval sa lúbezný hlas Aničkin; „ste hotový na cestu?“

„Na cestu?“ zpytoval sa Ludevít; „či ma v noci z tohoto pohodlného príbytku vysankovať chcujú a ani mi noclahu v ňom nedožičia?“

„Žartý na stranu, aby vám smiech za väzy nepadol,“ kárala ho Anička; „vy neviete, v akom ste nebezpečí. Všetko možné vynakladajú, aby vám vlastizradu dokázať mohli.“

„Tú mi nedokážu!“

„Tú vám dokážu. Už sú na ceste falošní svedkovia z Lieskového; inšiu cestu nemáte, než útek!“

„Tak som ztratený, drahá Anička!“

„Nie ste ztratený. len smelosť a opatrnosť.“

„Dajte rady, pre Boha!“ vzdychol Ludevít, cítiac nebezpečnosť svojho położenia.

„Počúvajte,“ nahla sa Anička do okna, takže takmer do samého ucha Ludevítovho šepkala. „mreže vylámať, tu máte pomocné železo. Probujte! nadložte železo pod mrežu, ona sa vylúpi z mäkkého kameňa.“

Ludevít proboval; darilo sa, spodný kameň sa rozmrvil, nadložil z boku, bočný kameň popustil, drobký opatrne podával Aničke a tá jich v tichosti odkladala do krovia. Za pol hodiny stála mreža v okne opretá o múr.

Krupáje potu stekaly z čela Ludevítovho od namáhania.

„Či smiem už, Anička, k vám?“ šepotal Ludevít.

„Počkajte chvíľku! keď sa dostanete von z mesta, pôjdete do Kamenice. Znáte chodník „Besnou dolinou?“

„Znám,“ prisvedčil Ludevít.

„Pod „Divým bralom“ známy vám bude starý dub!“

„Dobre sa pamätám.“

„V diere toho starého duba máte prihotovené šaty. Vaše tam nechajte. Ale sa

usilujte, aby ste do Kamenice ešte za tmy dorazili; tento lístok oddáte v škole pánu učiteľovi, on vás ukryje a novú cestu vám vyznačí. Už poďte von!“

Ludevít odložil mrežu a otvoreným oknom dostal sa do krovia.

„Čím som si túto lásku zaslúžil, drahá Anička?“ šepotal Ludevít citom premožený.

„Aj ja som Slovenka,“ odpovedala na krátko.

„A čím vám odmením túto vašu obeť?“

„Tým, že na vlas vyplníte, čo som vám prikázala. O matku sa nestarajte, tej ja zprávu oddám, a teraz s Bohom! toto je voľná cesta.“ Po týchto slovách tiskala Ludevíta pred sebou von zo zahrady.

IV.

Ludevít cítil pod nohami tvrdú pôdu hradskej cesty. Odlahlo mu zo srdca; otvorená, ale nie bezpečná cesta do širého sveta.

Zastal si k oddychu; krčovitě osvobodovanie z väzenia napálo i najposlednejšiu žilku až do puknutia. Zepamätal sa; niet času na oddychovanie, ešte ďaleká cesta k vysvobodeni; či sa znovu dostať v pazúry zlostníkov?

Chodník „Besnou dolinou“ bol mu dobre známy, tade chodieval za mladších časov.

Jarný vetrik potriasal suchotajúce lístky kríkov. Načo ste ostaly, vy suché lístočky? prídu nové, zelené, a vás postrčia na zem. Postrčia, myslel si Ludevít, ale ste už zaplnily svoju úlohu, cez celé leto chránily ste útlý peň pred páčivým slnkom, ale ja! Národ ma odchoval a dosiaľ čo dobrého som mu vykonal? Veľká ešte moja úloha, veľká moja dlžoba a ja mal som ostať večným dlžníkom!

Tu je storočný dub! Anička, Anička! ona sa vydá v nebezpečie, aby ma vysvobodila; prečo? že som Slovák! — Veď Slováka každý prenasleduje, potupuje, opovrhuje, Slovák nemá pravdy pred svetom, práva pred zákonom, zástity pred zlostníkom; — má zástitu v šlachetnom srdci. Jak sladko je byť Slovákom!

Starý dub vydal svoj obsah. Boly tam uložené pekné roľnícke šaty. Tak bude dobre, nohavice priliehajú ako uliate, halena tesno obklučuje driek.

Už sa kuriatka mízily, keď Ludevít vystúpil nad Kamenicu. Kohút oznamoval tretiu hodinu. Dobre mu bolo v hore, veď stromy neznaly zrady a teraz musel medzi ľudí.

Nepozorovane vkročil do školského dvora. Dunčo neštekal. Učiteľa strážila láska občanov, a keby ani tej nebolo, čo mu ukradnú? chudobu?

Ostiechavo klopil na okno. „Kto to?“ ozval sa hlas učiteľov.

„Statočný človek, ktorý pomoci potrebuje,“ odpovedal Ludevít. Učiteľ otvoril, bez bázne uviedol nočného hosťa do domu a rozžal svetlo. Ludevít oddal Aničkin list.

„Vy ste pán doktor Buravý?“ zpytoval sa hostiteľ.

„Tým som bol, avšak do času nesmiem ním byť,“ odpovedal Ludevít.

„Potrebujete odpočinku, ťažkú cestu ste prekonali,“ staral sa otcovský učiteľ.

„Necítim žiadnu slabosť, len prosím v náhlosti o maličké občerstvenie, aby som pod plášťom noci na voľnejšie povetrie prebrodiť mohol.“

„Marienka!“ volal učiteľ do bočnej chýžky, „vstávajú!“ — O chvíľku sa Marienka krútila vókol ohniska, neminulo pol hodiny a Ludevít prístrojený na ďalšiu cestu mohol sa zpytať: „Kade ďalej?“

„Vy ste rodák našich krajov,“ vykladal učiteľ, „známe vám je mestečko X.“ Ludevít prisvieďal. „Tam leží oddiel dobrovoľníkov. Školskou zahradou dostanete sa na poľnú cestu, vždy sa na pravo držte, ona vás zavedie do hory. V hore najdete dobre utlačený chodník, ktorým naši ľudia chodievajú na trhy, tým pohlúdiť nemôžte. O tri hodiny ste v meste.“

„Ďakujem srdečne za ochranu a priateľské upravenie. Slečna Marienka,“ obrátil sa Ludevít k dečre, „keď sa sídete s Aničkou, povedzte jej to, čo som jej nemal času povedať, že ju nikdy nezabudnem.“

Rezkým krokom poberal sa Ludevít ďalej. Poľom to šlo bez prekážky, živého ducha nevidno; ani si to nežiadal, lebo každý aj ten najnevinnejší človek bol mu postrachom. Možno,

že už zbadali jeho útek, množstvo ulapov, podniknúcich duší vrhlo sa na všetky strany, aby z čiastky za odmenu alebo len blahosklonnú priazeň vyšších stíhali ubehlíka.

Prichodiac do hory, čím väčšími telo ochabovalo, tým väčšie prístrachy účinkovali na smysly jeho. Zajac, vyburčený zo svojho brlohu, sriastol v obrazotvornosti Ludevítovej na šík udatných ozbrojencov; vtáčik kriedlami strepotajúci znel mu čo strngot zbrane; pohorený peň vystieral hroziace rameno proti nevinnému vlastizradcovi.

Počína sa brieždiť — aj noci, aj hory ubýva; všetko sa mu jasnejšie ukazuje, duševnej sily pribúda, telo posluščať musí. Doznievajúci hlas vážových hodín prispôbil mu sily, háj vypustil z náručia svojho obyvateľa, Ludevít stál pred mestom X. —

Stráž volá „stoj!“

„To sú naše zvuky,“ zradoval sa Ludevít, pristúpil ku stráži a keď mu vývod dala o byte veliteľa, vyhladal ho, aby národu svojmu ponúkol svoje rameno.

Ostatnie príbehy Ludevítové splyvajú s priebehom slovenského povstania; tie vám vypravovať neidem.

Po skončení búrných časov, keď si vypočinul v mäkkom lone matkinom, pomýšľal na sriadenie domácnosti. Pod domácnosťou rozumel Aničku. Anička s radosťou podala svoju bielu rúčku vernému Ludevítovi.

* * *

„Vidím, že Ludmilke hľadia oči do postele,“ preručím po skončení rozprávky.

„Nie, otec mój,“ odpovedala bystro pozrúc na mňa, „ani nezaspím, kým mi nevyzradíš opravdivé meno Aničkino.“

„Nepät ho, dievka moja,“ ohlásila sa žienka moja, „nás otec si celú poviestku len vymyslel, aby nám dlhý večer ukrátil.“

„Ja nemyslím, mamička,“ zastal si Ivan ku svojej sestre; „prosím aj ja, keď vyzradíš Ludmile Aničku, mne vyzradí Ludevíta.“

Nepodbajúc na záporné zmurkanie matkino, rozhodol som: „Ivan, Ludmila! pobožkajte ruku vašej matke, ona je Anička!“

Moc prírody.

Obrázky zo života.

(Pokračovanie.)

IV.

Časy letely, Kamilla vyrástla — v pannu. Tak ako predtým grófka Kamilla Kevichová nikam na verejnú zábavu nechodila, nikde sa verejne na nich nesúčastňovala; tak teraz naopak rada a pilne jich navštevovala. Iste sa jej príroda zmenila? Alebo behom času rany jej srdca zacelejúc, na žiaľ jeho zabudla a opäť ponorila sa do prúdu hlučného života? Ani jedno, ani druhé. Príčinou toho, že grófka Kamilla opäť prinavrátená bola spoločnosti, bola jej za svoju prijatá dcéra Kamilla; tejto k vôli sa to všetko dialo.

Tohoto leta, kde grófka bavila sa na svojom panstve, vyjmúc pár týždňov v kúpeľoch s Kamillou ztrávených, stihaly sa zábavy a kratochvíle na jej panstve. Švager Kamillin Viktor mal driečného syna Aurela, pri stolici kariéru svoju započavšieho, ktorého vzdor tomu, že v panskej snemovni bude mať miesto, za vyslanca hotoval, tým cieľom: aby sa z neho činný, na verejných záujmoch vlasti všemožný a všestranný podiel berúci vlastenec a vodca ľudu stáť mohol. Pre tohoto Aurela by Kamilla bola velice primeranou partiou, majetok rodinný by zostal v jednej ruke a Aurel by bol učeným mnohovlivným, lebo učeným a bohatým magnášom. To jedno i druhé o Aurelovi síce len otec jeho tvrdil; zasvätenejší do vecí tomu neverili. Aurelovi boli milšie karty než kniha, a že by dobrá partia obom, otcovi i synovi bola pomohla na nohy, to tiež vedeli. To boli zámysly švagra Viktora so synom jeho Aurelom, a grófka Kamilla sa jim naskrze neprotivila, ba zdalo sa, že je s nimi úplne usrozmenná.

Zábava, ktorá zo všetkých dosavadných celé okolie najviac zanimala, áno už od drahého času v napnutosti držala — boly nastávajúce koňské dostihy. K týmto sa hotovili i statkári i šľachta, ale i roľníci. Títo poslední pravda že nemali k tomu dostatočne spôsobilých koní; lebo roľník koňa dobre opatruje a dobre chová, tak že on príberá na objeme a taký koník vytučený sa nebárs hodí k do-

stihom. Vedel to dobre šuhaj Štefan Uhrínovie a neraz sa sám spolu so svojimi druhmi na tom mrzieval, že tá panská čeliadka voždy svojimi ako chrty vyškudlnými koňmi víťazí a statočných gazdov aj s jich koňmi vysmieva. Jako bol výborný jazdec čo neurobil? Opatril si aj on koňa súceho ku dostihom a s tým mienil o prvú vystavenú cenu závodit. Šuhajci, súdruhovia jeho si už vopred bláhali, že raz budú aj oni mať slavný deň a že tú panskú čeliadku porazia a všetky dosavadne krivdy jej zplatia. Pravda, že z tej strany, ktorej sa to týkalo, ani netušili, čo roľníci v úmysle majú.

Švager grófkou Kamilly Viktor aj so synom Aurelom dostavili sa. Pri dostihoch mala Kamilla ovenčiť víťaza Aurela a potom sa malo sláviť zasnúbenie tohoto utešeného mladého páru.

Slečna Kamilla nechcela o zasnúbení nič počuť. Bola ešte len 15-ročná deva, čoby si už teraz svet viazať mala? Taktó stavála sa v odpor pred svojou matkou grófkou Kamillou. Táto nachodila to docela prirodzeným, veď je Kamilla ešte len dieťa, nemôže ináče hovoriť. I tak, kým z very bude skutočná svadba, mnoho vody uplynie do mora — i jej roky plynúť budú, príjde k rozumu.

Videli ste už koňské dostihy? Videli ste jich vo veľmestách? Neopovrhujte dostihy na vidieku. Je to tu zábava zaujímavá, rozkošná, veselá. Po vybavených ráno dostihoch drží sa tu úplný majáles v hore, kde sa páni i roľníci nenútené zabávajú a vyrazajú.

Celé okolie bude dnes pri tých dostihoch. Deň je utešený, ako by ho schválne bol vybral. Utešený to pohľad na to bojište dostihov otočené pestrým ľudom, čarovnými devami a bujarou mládežou, na jež čele nachodí sa v osobytne rezervovaných miestach šľachta, statkárstvo a intelligencia okolia. Tam je i „grófka Dolských“ vyfintenejšia a s väčším povlekom než inokedy. Okolo nej otáča sa jeden notárius a jeden daňový exekutor. Všetkých zraky otáčajú sa po equipaži z kaštiela

došlej a pozdravujú úctivo grófku Kamillku, ktorá niesla veniec pre duešnieho vífaza.

Pri objavení sa Kamilly pozerali závistlivým okom mladí šlachtickí páni na Aurela, on bol najlepši dostižník zo všetkých, v duchu tedy už každý vopred videl, že z tej peknej ruky Kamillinej odmenu venca on obdrží. Sám Aurel žiaril nadšením a radosťou, akoby veniec už bol držal v hrsti.

Dostihy sa započaly. Behali najprv o menšie ceny, menej výteční jazdci s menej výtečnými koňmi; medzi nimi aj roľníci. Rezkí synovia prírody bývajú obyčajne pochútkou so svojimi dostihami. Oni nezavodia tak pravidelne, ako tomu vyučení panskí dostižníci; ale preto je jich behanie o závod nie menej zauímavým. I dnes tešilo sa mnohé oko v závození tom, a nie menej i pekné očko mladej Kamilly. Štíhly, pekný šuhaj Štefan Uhrínovic, ktorý i o hlavnú cenu mal závodit', behal i tu so súdruhami svojimi a zvíťazil. Kamillka bola celá bez seba radosťou a tľapkala útlými rúčkami Štefanovi, podávajúc mu menší sebou prinesený veniec. O tomto venci nik netušil a tak bolo prekvapenie náramne veľké. No, hneď zabudlo sa však na to, ho nasledovaly výjavy nové. Len Aurel bol akýsi namrzený. Nastalo všeobecné napnutie. Išli závodit' o hlavnú cenu. Boj započal sa tuhý. Sotvaj začali štyria jazdci, na jích čele Aurel a medzi nimi Štefan, závodit', už dvaja zaostali, takže Aurel so Štefanom sa spolu borit' počali. Všetko zaslo — jazdci nepopúšťali. Pokriky a posmelovanie obecnstva jích povzbudzovalo. Dobešli k cieľu, prvý Štefan, on ostal po druhýraz vífazom. Kamillka venčila ho u prostred jasotu a prekvapenia zas.

V.

Veselo uberali sa k dostihom tri nám známe vzácne osoby a smutné, zronené byly, keď sa tiež skončili; nie tak veselo šly ku nim tri iné, nám tiež známe osoby, a radosťou jim srdce žiarilo, keď sa z nich vrátili. Tie prvé tri osoby byly: grófka Kamilla, Viktor a Aurel; tie druhé zas: Kamillka, Magda Dolských a Štefan Uhrín.

Jako to rozumet' ? Poďme po dostihoch aj na jejich majáles a vysvetli sa nám to samo sebou.

Po vybavených dostihoch jasá si mládež roľnícka a bláha v svojom, bláha v hrdinovi dna Štefanovi. Takého zadosťučinenia, takého skvelého vífazstva nad pysnou panskou čeliadkou ešte neslávila. Ale i nosí si na rukách svojho Štefana, nosí ho nie len ona, nosí ho i stárež. Dobre padne tým sošedivým otcom videt' na svet súceho, slavného junáka, ktorý vie byť veta v mále, vie byť cťou a chlúbou svojho rodu. A nie len stárež nosí na rukách Štefana; nosia ho a klonia sa mu i devy. Ovenčila ho ruka urodzená, no venčily ho i robotné ruky jich. Venčily ho tie ruky, z ktorých nejedna vďačne by sa bola do tej jeho mohutnej pravice vložila; žehnajú ho tie oči, z ktorých nejedno zaískrí, keď sa naň upre. Len Magdina rúčka ho nevenčí sama, len jej očko po ňom neziera si samo. Čo je Magde jej roveň, čo je Magde Štefan? Okolo nej, okolo grófkы Dolských, tak zvanej, otáča sa ľúboštebotavý skutočný gróf Aurel.

Ale či tie dostihy celý svet na ruby obrátili? Tak asi to vyzerá.

Na mladú grófkы Kamillku zanevrela hrozne jej pani matka, i Viktor i Aurel. Ona celému svetu na vidomoči zase prezradila svoju nešťastnú, predpojatú úľubu k roľníckemu stavu. Načo dvarazy venčiť Štefana? Ani oka nemá pre Aurela, ani jedným jediným slovom ho nepoľutovať, ani jedným jediným slovom ho nepotešiť, ani jedným jediným výrazom tváre nedať na javo sústrast s ním!

Grófka Kamilla chcela sa opätne odstrániť z toho miesta múk, na ktorom mieste očakávaného pocitu radosť, len pocit toho najväčšieho rozhorčenia zakúsila. Ale etiketa jej to urobiť nedovolila. Zostala i s Viktorom, robiac milú tvár k nemilým výjavom, medzi ktoré patrila i tá, keď Aurel nápoky nechajúc Kamillku, počal dvorit' Magde. Grófka Kamilla dohovárala preto priam svojmu švagrovi; ale ten ju uspokojil, vec tak jej vysvetľiac, že to len dvorenie na oko, aby vzbudilo žiarlivosť u Kamilly a vyliečilo ju z jej dosavadného protiprirodzeného sa chovania. A čo mladá Kamillka? Pre tú ozaj mohol robiť, čo len na svete kto chcel; ona si nikoho nevšímala, ona v svojom blahom cite pre žiadne

zovnútorne dojmy dnes smyslu nemala. Veď bol jej tajný srdca idol víťazným hrdinom dňa a ona ho verejne, ona ho dvakrát ovenčila. —

I zakvitly lúčiny šumnými devami a ozvaly sa líbovonné háje rezkými spevy a oživily hudbou, tancom a veselými ihrami. Všetko bolo veselé a ukochané — ač zábavníci rozmarní rozdelili sa na dvojce. Osve baví sa chasa roľnícka a osve čeliadka panská. Len tam medzi pánni zabáva sa Magda a tu i tu medzi roľníkmi, neľbajúc na panské predsudky i na výhražné svojich zraky, objaví sa pekná Kamillka. A jako tú Magdu v panskom kole potutelne všetko vysmieva; tak Kamillku v kruhu roľníckej čeliadky všetko zvelebuje; Ale Magda nevidí tie mnohovravné zraky panských mladíkov i mladíc a Kamillka nemá pre zovnútorne dojmy dnes smyslu, nemá pre líce zrakov ľudských vidu, jej líce blaženosti oziarujú srdce. Však žiari i ona sama. I v panskom, ač dnes na ňu zanevrelom, i v roľníckom jej tak povďačnom kruhu cítia jej líce.

A Kamillka tančila so Štefanom a užaslo všetko. Tak krásneho páru, tak šumného tancu málo vídať možno. Kamillka tančila so Štefanom síce len tanec tak zvaný obligátny; ale ani jeden ani druhý netančil ho obligátne. Za dovoľenie k tancu privinul Štefan hlbokosklonený ruku grófkky Kamilly ku pernám svojim, to isté urobil aj tanečníci samej. Ale prečo teje rúčka trochu dlhšie v tej jeho pozostala, prečo sa v nej triasla, prečo jeho pravícu jemnúčko prítisla?

Čo je v piesni, nech sa kliesni.

Devušky roľnícke veselo spievajú, až sa rozsiahle roviny milo ozyvajú. Roľnícke devušky takú pieseň nôta:

„Ovenčí, dievčina,
Ovenčí Štefana,
On zaslúži veniec,
Veď prevládal — pána.

Pyšní sme my naňho,
Sláva mu! Ať žije!
Každej mu šlachetnej
Hradí srdce bije.

Bijú mu srdiečka,
Medzi nimi jedno,
Jeho tlukot zjasní
Celé žitie biedno!“

Čo je v piesni, nech sa kliesni!

A roľnícke devy ešte pieseň nôta:

„Volakto si myslí
Že bude z nej paní,
Veru sám na posmech
Vynde, kto nás haní.

Vysoko si rúbe
A nízko mu padá:
Nech si každé srdce
Svoju roveň hľadá.

Šlachetné sa srdce
Grófkky ku nám kloní,
Nestíhne ho Magda,
Čo sa za ním honí.“

Ešte raz tisla Kamillka hrdinovi dňa, Štefanovi, rúčku na rozlúčku a ruka v ruke vypravádzajú páničky pyšnú Magdu domov. Veselo si štebotajú, nezbadne jej bozky kraďnú . . . Ale už unikly v dialke, len spev znie za nimi:

„Počkaj, pyšná Magdo,
Veď sa tebe stane!
Zostarne sa, potom
Na ocot zostane
Grófkka Dolských!“

VI.

Grófkka Kamilla sedela so svojou dcérou na druhý deň v letobúdke parku pri raňajkoch. Prišla o mnoho včassie nežli Kamillka a prišla s namrzenou tvárou a iskry hnevu sršiacima očima; nepokojne prechodila sa najprv v stromoradí, nesrozumiteľné slová sama k sebe hovoriac. Iste sa pripravovala k nemilému výstupu s dcérou svojou. Príčinu toho po večerajšej slavnosti, na ktorej sa jej dcérka tak podivne držala, snadno uhádneme. Bola v najväčšom prúde prípravy k hrmotnému tomu výstupu, keď medzi stromoradiem srnčím krokom Kamillku prichádzať videla.

Tak utešená, tak príjemná bola tá jej Kamillka, tak si naívne vo všetkom počínala, taká prostota a srdečnosť ju zdobily, že grófkka — ako sa k nej zblížila, tým pekným melodickým slávičím hlasom dobré ráno jej zavinošovala, ruku bozkala — počala tvár namrzenú vyjasnievať a oči utkvely jej s úľubou na tom peknom stvorení. I oslovila ju prívetive, posadila sa s ňou ku raňajkám tak, ako obyčajne; akoby ani celú bezsenú noc nebola sa pripravovala k hrmotnému výstupu.

Matka s dcérou raňajkovaly, o všeličom hovorili, len ešte na včerajšiu zábavu a slávnosť v reči neprišli. Či náhodou a či jej nashvál vyháľaly?

Chyžná obsluhujúca grófkou oznamovala, že práve šiel mimo mladý gróf Aurel a dal sa osvietenej panej porúčať a ruky bozkávať, idúc ešte len teraz domov z osady, kde sa od večera v spoločnosti bavil.

„Mimo šiel a dnu neprišiel.“

„Nechcel osvietenej panej byť neprfležitým.“

„Nemohla si mu riecť, že sme už pri raňajkách?“

„Však som riekla, prosím ponížene, ale on sa tak stavál, jako čoby to ani nebol počul, alebo nechcel počuť, pichol koňa ostrohou a evalom letel ďalej.“

Chyžná sa zase vzdialila a bolo po dobrom rozmare grófkou.

„Počula si, Kamilla?“

„Počula, maminka!“

„Čo povieš k tomu?“

„Ja k tomu slova nemám.“

„Ani srdce tvoje nič nepovie na to.“

„Ani to nie.“

„Tedy ti je Aurel docela ľahostajným?“

„Oj nie, Aurel je môj bratranec, je moja rodina.“

„To si večera skvele dokázala.“

„Či som mohla ináč? Povinnosťou mojou bolo venčiť víťaza.“

„A ty si to urobila z celého srdca.“

„Vedľa zásluhy, maminka.“

„Kamilla, mám s tebou vážne slovo.“

„Počúvam, drahá maminko!“

„Nechceš sa vyliečiť z tej tvojej fixnej idey? Nevypúdiš zo srdca svojho tú prílišnú náklonnosť k ľudu?“

„Ach, ten ľud i tak nik neľúbi.“

„Ako si toho zaslúhuje. — A čo teba do ľudu?“

„V ústave nás učili milovať bližného ako seba samého. Keď nám ľud robotí, o naše pohodlie sa stará, nesluší nám ho tedy opovrhovať.“

„Tým menej sluší však znevážiť si svoj stav na rovásť stavu nižšieho.“

„Keď sa vyšší sklonia ku nižším a týchže povýšia k sebe, tým sa nezneváža, ale istotne len povýša a do tým krásnejšieho svetla postavila.“

„Do pekného svetla si ty večera mňa a svoj rod postavila, keď si s roľníckou chasou držala.“

„Dopraj, mamušenko, aj tej kus radosti. Ona jej má tak málo, keď my v nej každodenne plávame.“

„Počula si, že sa Aurel hnevá; pomimo šiel a ani dnu nenazrel, čo dosiaľ ešte nikdy neurobil. Ten sa večera veru pekne nezabavil.“

„A s tou grófkou Dolských veru mal k tomu dosť príležitostí.“

„A nechápala si ty toho ostrú, na teba nameranú satyru?“

„Keď Aurel Magde dvorí, čo je v tom pre mňa za satyru?“

„Na vzdor ti to robil; keď ty s roľníckym Štefanom, on s roľníckou Magdou.“

„Gratulujem obom.“

„No, ja vám nie!“

„Večera gratulovali Štefanovi všetci.“

„Povedz mi, Kamilla, čo máš na tom prostom ľude? Či si v salónoch mojich v Pešti nenaučila sa znať hodných seladonov?“

„Ani jeden jedinký sa mi z nich neľúbil.“

„Smiem sa pýtať prečo?“

„Sú to strojené lútky bez všetkej úprimnosti.“

„Hahaha! Roľnícky seladon je pravda úprimný až na zbyť.“

„Čo na srdci, to na jazyku.“

„Často i príliš úprimný.“

„Lepšie nad to: čo slovo, to lož.“

„A vzdelanost?“

„Kto stavu svojmu zodpovie, je dosť vzdelaný. Kto vzdelanost len affektuje, ten ešte nemie vzdelaným.“

„Kto ňa učil takým zásadám?“

„Matka príroda.“

„A gouvernantky a bonny?“

„Ako vidíš, nevyrvaly mi to zo srdca.“

„Vyplejem tú zlú zelinu z neho ja.“

„Však vypleješ-li ju s koreňom, to srdce vykrváca.“

„Si v skutku nenapraviteľná? Nič nedbáš ani na posmešný súd sveta?“

„Súd sveta býva často nepravý. Svet súdi dľa zdania a zdanie klame.“

„Mňa moje nie! Dľa takýchto zásad by moja dcéra musela byť nešťastnou. Tomu chcem predísť. Na pozajtre sa presťahujeme do veľmesta, tam musíš zabudnúť roľnícke chalupy i jích obyvateľov.“

Kamillka zanemela. Vstaly od raňajok a každá sa ubierala iným smerom stromoradiám.

Chyžná prišla zo stola odpratať a nemálo sa nad tým divila, keď videla raňajky ani nedotknuté.

Grófka Kamilla dala rozkaz hotoviť sa na pozajtre na cestu a Kamillka szila. —

(Pokračovanie nasleduje.)

Dr. J. M. Hurbanovi.

(Ku dňu 19. marca 1880.)

„Boly ste v sláve, široké končiny;
Lež slávy palmu vyrval z hrsti iný
A kto ju vyrval? — mlč srdce zvedavé,
Nejätři plameň v prsiach tajne vrúcih
A nepreklinaj — — — — —
Spokoj sa v slzách po tvári tekúcih;
Prejde to mračno, čo ti svetlo kryje,
A puk zakrytej slávy sa rozvíje!“ —

Takhľa nezúfajme! —
Veď máme Mojžiša, — máme prorokov, —
Len tých poslúchajme!
Dostí, — o j dostí trpeli sme, — tisíc tomu rokov,
Čo na poli zrady padla sláva naša
Hruď týraná vždy v krutom čo stoná
Bez útechy manstve Faraona,
Čakajúc marne svojho Messiáša!
A v dobe tej, kde rod náš už i reptá sa boji,
Vrah divý s ním vždy horšie nakladal,
Vtedy mu Bôh anjela-strážcu dal,
Aby cele nezhylnul v tom boji. —

On hľa to! — ten muž, ktorý
Vidiac jak veriaceho krvou
Pohán napája zem, borí
Sa s ním, a čo biednou mrvou
Ním silným ramenom svojim zatriasa
A ajhľa — divý! tamo všelúdstva mu spása
Vo plamennom zjavuje sa rúchu, — — —
A nemôž' veriť on vlastnému ni sluchu:
Slúcha veď, jak rečou svätou takto mu hovorí:
„Ťažko mi, keď v tisícerej biede zriem
Ľuď svoj — čúvam ho upeť v jarme tyrana,
Nuž veď ho v dávnu otcom zasľúbenú zem, —
Tam uť ho v pokore zývaf svojho nebies Pána!“

A tak sa stalo, — — —
Ľudskému čo umu nemožným sa zdalo:
Rozstúpily sa pyšné mora vlny, — — —
A mohutným prúdom pochod ten sa vlní,
Až breh druhý zaplaví rodina tá celá:
Hospodinova veď nad ním ruka bĎela! —

Tys' to bol, čo — keď vyprahly byly smädóm
Rty naše — čarovnou hoľou na ducha svojho bralo
Uderiac — vylúdlis' dušiam prameň živý!
Hoj, divúce divý! — — —
Ty křmilis' nás úst svojích sladkým mädóm,
Ty láskou objímals' nás, keď nebo nás trestalo!

Hľa v púšti sme!
A hajno zmij a huusných zemeplazov
Otáča nás, — — — — —
Krev a život z tela nášho ssaje! —
My darmo nariekame nad vlastnou svojou zkazou,
Naše lkanie bez ozveny — je čo v púšti hlas, —
Nebo ním svoju kľiatbu neodkľaje!
A Ty čo? — Ty zpínaš k nemu zbožné svoje ruky,
By odvrátilo od nás bied tisícereých muky! — —
A hľa! — prelomils' nebesia, — — —
K vrúcej prosbe Tvojej Bôh ucha naklonil —
A milostou svojou sklonil
Sa k nám — dajúe vnuknutie Ti. —
Bys' vztýčil spásy znak. — — —

Hľa zázrak!
Čo v klin matky nežnej dobré deti
Umdlený v silnej viere podeň kľesá
Ľuď ten, zýva Ťa a plesá,
Bo veri v divý! — — —
Verí, že mizne — hynie už vrah jeho divý!

Tys' to bol, čo v srdci láskou vzňatom
Nosiac nás dals' zákon boží nám,
V ňomžto skrytá je všelúdstva spása
A ktorý vraví: „Čti oca svojho i matku svoju,
Bys' tak vošiel k večnému pokoju!“
A čos' videl? — videls', jak mnohí koría sa
Pred zlatým tetafom, —
Zpupne zavrhnúc pravého Boha chrám!

Hoj, trpké to ovocie zázračnej tak snahy!
No pevný duch Tvoj všetkému odolá —
A hřtku verných vókol seba volá:
Nech v hriechoch svojich ti len ostávajú nahí!

A zrakom roztúženým ziera duša Tvoja
 V bájočnú ríšu, nouž vanie volnosti lahoda;
 V ktorej jará šelestí vždy palma pokoja,
 V nejžto na lásky trône bratská velie shoda. —
 A slzou bólnou hľa zrak sa Ti kalí,
 Mrak žiaľu dušu pevnú Tvoju halí
 A hruď k nebu v desnom zalká stenu:
 „Či ešte i ja kročím v zem tú zaslúbenú?“

A nebo nič — jakoby nežilo,
 Mlčí s tým, čo v svojej rade uložilo!
 No a keby i tá bola
 Jeho najsvätejšia vôľa
 Že schráňka ducha Tvojho prv v rum sa sossuje:
 Nech darený je *ním* slovanský — šťastnejší Jozue!

Cyrril Gallay.

Anthropologické úvahy.

Určitosť v rôznostach ľudských plemien.

Dla Karola Rosenkranza, K. V. Zapa a iných P. H.

(Pokračovanie.)

Kmen románsky je dedičom mena i krve dávných Rimanov, ale valne pomiešaný Keltami a Germánmi, jako o tom nie len povaha fyzická ale aj duševnia, menovite reč, dosvedčuje. Keď sa reč svetovládnych Rimanov odznačovala mužskosťou, tvrdosťou a majestátnosťou, terajšie románske reči vyznačujú sa mäkkosťou, jemnosťou, sladkým zvukom a ženskosťou, prečo si jich aj ostatný svet, menovite francúzsku a italskú, velice oblúbil a prvšia stala sa aj z iných príčin módnou i diplomatickou rečou europejských národov.

Kmen tento je čo do podoby telesnej krásne srastlý, v severnejších krajoch sídiel svojich, jako v poľnočnom Francúzsku, v Hornej Itálii a vôbec medzi vrchami, pleti belšej, na juhu ale počernavej s čiernyma očima, plných výrazu a ohňa. O celom kmene riecť možno, že má viac reálneho nežli ideálneho pohľadu na svet a život, odkiaľ je i spoločenský život u neho velice vyvinutý a mravy jeho jemné, uhladené. V stredoveku, kde ritierska povaha prevažovala, boly zvláste národy tohoto kmennu nosičami ritierskeho ducha a manírov, a tak Španielci, Francúzi a Italiani, ostatní menej ako tamti, ponevác v Itálii zavčasu povstaly a rozvíly sa svobodné obce, a dobre vieme, že pri feudalisme, ktorý monarchicko-aristokratický princíp nesie, najväčšmi sa zmáhal duch ritiersky.

Zpomenutému realismu práve priečit sa zdajú tento ritiersky duch a s ním spojené dobrodružstvá i romantická láska, ktoré by človek náchylný bol istému idealismu pripisovať. lež nenie tomu tak, lebo

tu nenachodíme idey na božstvo a večnosť sa vzťahujúce, a ducha ľudského k dokonalosti kresťanskej pobádajúce, ale radšej iba zpríjemňovanie a osladzovanie zemského života, jemuž sa tymito činníkami, totiž vyznačovaním sa silou, udatnosťou, hrdínskostí a s ním kráčajúceho panstva a moci, jakož i jemnejším obcovaním s pekným pohlavím, vyššieho lesku dodáva, že sa v tomto svete válečných dejov, ženská temer zbožňuje a pohlavnia láska skveje sa v glorii nadzemskej! Tu je teda život nižších sfier u bohatých a mocných k sláve vyššieho života povýšený, jakoby cieľom ľudstva bola ritierska zábava a rozkošenie! No nižšie vrstvy národov neboly týmto čudesným duchom dotknuté, lebo museli mozolne pracovať a trápiť sa pre rozkošný a skvelý život svojich pánov. A ponevác i u Germánov v feudálny vývin štátov zavládla a kmen románsky s germánskym do neustáleho styku prichodil, spatrujeme i tu podobné hýbanie sa, podobný život, dobrodružstva a romantickú lásku, kde dve duše, dve srdcia tak v jedno splyvajú, že jeden bez druhého žiť nechce a nemôže, a preto väčším dielom je koniec tejto lásky tragický.

Surové ešte národy, ktoré pomaly splyvaly s národom rímskym a z výbojcov stali sa podmanencami ducha grécko-rímskeho, prejali vzdelanosť starého sveta, opustili svoju divokosť, skrotili, umravuili a sošlachteni sa, lebo premohol jich jemnejší ľudský mrav a krásne umenie i spanilejší život ducha vlialy sa do foriem nových, keď s vierou kresťanskou nový netušený ruch ovládla národy ro-

manisujúce sa, nevládajúce vzdorovať geniu starých Rimanov a Grékov. Lež filozofia nehodila sa ešte pre nich, ani štátny pochop grécko-rímskeho sveta, preto rozvíjala sa tu nie chladná ale poetická realnosť, nie odťažená všeobecnosť, ale živá individuálnosť, a to je ten duch ritiersky, ktorý život zo strany milej realnosti poníma a jemu sa rád oddáva v požitkoch rozkošných. I tým samým vyvinúť sa musely v románskom kmene poesie individuálnych výjavov života a živé chopenie sa krásneho umenia. Mocní a bohatí budovali si nádherné paláce, otáčali sa celým sprievodom ritierskych panošov, spoločnosťou krásnych paní a devíc, lámali kopie a meče na turnajoch, k počte kniežat a vznešených dám prevádzaných; pri ritierskych hodoch a zábavách zavznieval lúbezný spev popri harfách a gitarách, oslavujúci skvelé činy hrdinov a šťastnú alebo nešťastnú lásku vysokorodých zaľubencov. Sochy a obrazy bohov grécko-rímskych ustúpili musely sochám a malbám Spasiteľa sveta a jeho matky Bohom vyvolenej, pre ktorú i ženské pohlavie nesmiernej úcty dosiahlo. Za tým venovano sú krásne umenie službe cirkve kresťanskej, dochádzalo čím dial tým slávnejšieho rozvoju, lebo budované preslavné chrámy, ozdobené rezbami znamenitými, slúpami velebno-nádhernými, fresko-malbami utešenými. Oltárov slávu, krásu i bohatú ozdobnosť sotvy možno opísať, lebo svätosť i veľbu bohoslužby oni obzvláste znázorňovali, dej vykúpenia hriešneho ľudstva tu býval najživšie predstavený. I tie nemé ináč chrámové múry staly sa pomocou skladby a foriem staviteľského umenia výmluvnými, keď dobre rozdeleným stienom a svetlom hneď nekoenečnú túžbu po Bohu budily a hneď zase nevyslovnú radosť vyvolávaly v duši zbožnej a v srdci božstvom znátom. A keď k tomu umiestila v nich cirkev obraz božského Spasiteľa, duchom svatosti a dobroty sa skvejúceho, alebo sochy a obrazy sv. Apoštolov, službe kráľovstva božieho úplne posvätených, alebo mučedníkov viery a pravdy neohrozených: všetko toto hovorilo k dušiam o Bohu presvatom, o Spasiteľovi premilosrdnom, a o tom Božom duchu z neba, ktorý sluhov a

svedkov Pána verných naplňoval, premilosrdnom, že i ten do seba zahrúžený etiteľ Boha a úprimný vyznavač Vykupiteľa svojho musel byť povznášaný k Bohu a k večnosti, k nebesiam ku trónu božiemu, kde Hospodina slávou večnou sa odievajúceho večným Halleluja oslavujú zástupy anjelov a vyvolených odo Pána duší. Ale i sama svätá bohoslužba s prekrásnym spevom a srdce i ducha prenikajúcou hudbou musela etiteľa božieho sta na kriedlach unášať k preslávnemu stánku božiemu, aby Hospodinu kládol u trónu jeho obeť vrúceho vďakou srdca, i tešil sa nekonečnej milosti jeho. Umelci teda: stavitelia, rezbári, sochári, maliari, speváci a hudobníci dopomáhali k rozvlneniu sa najsvätejších citov a myšlienok v srdci človeka. Tak hľa románske umenie na poli svätom došlo vrcholu svojho čudesného rozvoju!

Ale aj svetodejinný život smrteľníkov, slúžiaci k povzneseniu, zdokonaleniu a oblaženiu ľudstva, oslávilo krásne umenie tak predivne sa rozvíjušie v kmene tomto, menovite u Vlachov, Francúzov a Belgičanov. Na sklonku stredo- a na počiatku nového veku predstavováni v sochách a malbách už aj hrdinovia dejov svetských, stavány jim veľkolepé pomníky, skutky jeich slávené boly v epepejách, a aj hudba zvečňovala jednotlivé oddiely jeich života. Mimo toho zkvetla u kmena tohoto poesie lyrická a dramatická, tamtá neslýchanú moc obživujúcej všetko ale chvíľami aj umárajúcej pohlavnej lásky hlásajúca, táto zase život ľudský povsedný i vznešenejší, vo všetkých jeho sférach, oddieloch a fahoch, v radoch i v žalostach, v bojoch, utrpeniach i víťazstvách verne predstavujúca a po čiastke aj idealisujúca, aby národy uhládajúc sa tu akoby v zrkadle, tým oduševnenejšie kráčali ďalej a napred k dostupeniu určenia svojho, neprestajného zdokonalovania seba, k okúšanju blaženstviem boholudského života!

Románsky kmen, zahrňujúc v sebe Francúzov, čiastku Belgičanov, Španielov, Portugalcov, Italianov a Rumunov, hral už veľký zástoj v Europe a jeho zásluhy o europejskú civilisáciu sú neodškriepne. Svobodnejšiu správu do štátov

europeských zaiste tieto národy uviedli; v Itálii kvitly prez storočia svobodné obce, ktoré ju pozdvihly; prvá francúzska republika dala svetu širšiu svobodu, a prvé cisárstvo Napoleonidov obdarilo Európou humánnymi zákonníkmi, ktoré poprijímaly a podržaly mnohé štáty aj potom, kde Napoleonovo sveto-panstvo zmizlo. Pozatým stalo sa Francúzsko pod orleánskym Filipom konštitucionálnou monarchiou, a tejto vlivom upevnila sa aj švajčiarska svobodná obec. Belgia je teraz malý, ale ústavne spravovaný štát. Španielsko žilo iba krátky čas dni slávy, pozatým následkom meravého absolutizmu a rozbrojov vnútorných skleslo na moc druhej triedy. Portugalsko udržuje sa voľnou vládou a zdarným kupectvom, ono žije bez svetového hluku, spokojené samo v sebe, neprotiviac sa ideám postupujúceho v osvete a vzdelanosti ľudstva. Italia vyšvihla sa v novších časoch na veľký stupeň moci a je, od stredoveku počnúc, preslávená svojim krásnym umením, jej literatúra prechováva nejedno bohatý poklad v obore histórie, prírodopytu a hvezdárstve, má veľkých lyrických básnikov a hojný počet povestných dramatikov; opera u nich jako u spevákov a hudobníkov výtečných na najvyšší stupeň dokonalosti sa pozdvihla. Priemysel kvitne ako aj vo Francii a jej obchod, v nomž už za starodávna šťastní boli a bohatli Vlaši, vždy viacej sa šíri po svete, rozvážajúc i svoje vlastné, jakosťou i úhľadnosťou vynikajúce výrobky, menovite tovar hodobný, sklenný a slamenný (florentinské klobúky).

Rumuni, až v novejšej dobe od Turecka úplne neodvislými učinení, čo do ľudu zostali síce v europejskej osvete a vzdelanosti, ale vyššie vrstvy národa radi navštevujú cudzozemské vysoké školy a university, a možno i pri nich vidieť blahodejný vliv vyššej kultúry. Uhorskí, sedmohradskí a bukovinskí bratia týchto statne kráčajú za nimi, ostávajú vernými národnosti svojej a milujú velice jazyk svoj, jako i vieru grécko-katolícku, patriac k sjednoteným i k nesjednoteným. Literatúra tamých bratov, už pokročilejších, je jim na dobrej pomoci. Národ tento velice sa ponáša na Slovanov, jich otáčajúcich, ktorý mimo

toho v reči svojej množstvo slovanských slov a koreňov prechováva. Oni sú národ čerstvý, jarý, otužilý, peknými darmi tela i ducha nadaný, zvlášť dobrosrdečný.

Spomenutí už Francúzi sú slávnejší ešte nad Italianov, lebo svojou historickou minulosťou a svojim zasahovaním do novejšieho veku i prítomnosti sú pamätný a nad iných vynikajúci národ, ktorý svojou dobrosrdečnosťou a povšechnou úctou ľudstvu hodi sa dobre k tomu, byť prostredníkom k sbratreniu rôznych od seba europejských národov. O jeho reči sme sa už zmienili; jeho literatúra je veľkolepá, do všetkých oborov vedy zasahujúca, významná čo do plodov belietristiky a domácej histórie, ako aj ethnografie. V matematike, prírodopzpte, prírodopise, v astronomii, v lekárstve a v politike sa vysoko povzniesli; sú opravdu humánni a milý národ, kto jich bližej pozná, nemôže jim byť nepriateľom! Znajúc jejich nekonečnú túžbu po cti a sláve zemskej, vedeli jich panovníci jejich použiť k cieľom svojim, ktoré nie vždy osožily národu. — Tak Napoleon I. i III. veľké nešťastie jim zapríčinil, jeden i druhý potoky krvi prelievajúc v bojoch nie za sväté zásady, ale za márne, krátko trvajúce panstvo v Europe a inde vedených. Oni v obcovaní s ľuďmi nedostížni, samá zdvorilosť, priateľskosť, úslužnosť, sdielnosť, shovorčivosť, útrpnosť a podielubravosť na lose blížnych svojich, k tomu milí, živí a interessantní zabávaťelia iných, boli posiaľ všade vítaní a doteraz dávajú tón spoločenskému životu i vládnú módu na toľko, že jich ostatný svet v jejich vtipnej vynálezcivosti, menovite v strihu a nosení rúcha, jako aj v iných maníroch ochotne nasleduje. Škoda, že pri svojom vtipnom duchu (esprit) vela nebezpečných opravdivej vzdelanosti a mravnosti živlov v sebe prechovávajú. — I Kant jim priznáva konversačný vkus, ľúbzosť a živosť, s nouž často ľahkomyselnosť súvisí, i ducha svobody, ktorý prikrátku úzdu, a najmä tvrdí na dlhší čas, netrpí. Kto chce nad národom týmto panovať, musí mu viac lichotiť ako ho tvrdo kárat.

Národnia hrdosť Španielov je napospol známa, ona preniká nielen vyššie, ale

aj ty najnižšie vrstvy národa, tu i ten roľník a pastier cíti svoju ľudskú hodnosť a nedá si ju šliapať. V ohľade tomto veľa zábavných anekdot rozpráva sa o nich. — Španiel je zriedka v našom smysle a spôsobe veselý a zdá sa, akoby ani žartovať neznal; on jako vo verejnom, tak i v súkromnom živote je vážny a sviatočný. Túto jeho vlastnosť odvodzujú daktorí od Arabov, s nimiž sa národ tento za časov panovania jejich v Španielsku krevne smiesal. Je to zriedkavosť, keď si španielsky roľník alebo pastier zaspieva a zatancuje; ale vraj, keď raz k tomu dôjde vec, konečne aj iní, takýchto veselcov otáčajúci, akoby iskrou mlunnou trafení, zatancia si svoj „fandango.“ Slabšie jejich stránky sú, že sa ničomu neučia od cudzých, necestujú, aby poznali cudzé národy, vo vedách zaostávajú vždy za inými, fažko sa dajú nakloniť k reformám, nemilujú stálu činnosť a pracovitosť, ba sú na to hrdí, keď nemusia pracovať. Jejich záľubenie v ukrutných divadlách, jako divanie sa na zápasy s býkmi, a niekdy na mučených pre vieru (Autodafé) nedobre účinkuje na citlivé srdce. A toto poznamenáva o nich filosof Kant!

O Italianoch hovorí tenže mudre, že spojujú francúzsku živosť a veselosť s vážno-

(Pokračov. nasleduje.)

Pomluvy.

Veselohra v troch jednaniach.

(Pokračovanie.)

Druhé jednanie.

(Noc, ulica; na pravo dom Silného, na ľavo Štebetkovej. Na ulici dupot, akoby koňský, krik, volanie: „ohó, hahó! Anakreon! stoj!“ V tom kriku vytiahu oponu.)

I. výstup. Sabinka (v dome, tak že ju nevidat).
Herkules.

Sabinka. Herkules! ale si počul?

Herkules. No, čože je? čo ma budíš a nepokojíš?

Sabinka. Nuž či nepočuješ? Dejú sa hrozne veci v meste! Tak sa mi zdá, akoby general-marš bubnovali!

Herkules. Nuž nechaj jich, nech bubnújú! Ba ktoby ho bubnoval? veď nemáme vojakov!

stou Španielčana; zvláštna známka jejich je: naladenosť smyslov k pocitu vzneseného a krásneho; odtiaľto vyvinul sa u nich ten umelecký vkus, ktorý jich osobytným národom sveta činí, ako niekdy Grékov, ktorí za starého veku nemali rovného sebe národa na zemi. Keď Francúz privátne zábavy obľubuje, miluje Italian verejné vyrážania, ako: pomposné vystupy, pochody, veľké divadlá, karnevale, maskerády, verejné nádherné budovy a malby štetcom prevedené; je milovníkom rímskych starožitností vo veľkom slohu, on chce vidieť i videným byť. Jim sa pripisuje nález zmenôk, bánk a lutrie. Svobodu milujú a zažívajú nielen samostatní ľudia, ale aj jejich gondolieri (prievozníci) a lazzaroni (žobráci). Conversovať (besedovať) ľubia vraj v nádherných sieňach (chyzách), pri čom hostia dačím i na zákusku núkaní bývajú; to však divno, že dost priestranných a pohodlných izieb k nočnému odpočinku nemajú. Od ostatných Europeanov káraná býva jejich vášnivosť a náruživosť, v ktorej to často až na nože prichodí; tiež za zlé sa jim pokladá trpenie zbojníkov (banditi) a zákerníkov, ktorí za dôb už minulých, keď sa na posvätené náboženstvom miesto dostali, pred rukou spravodlnosti ochránení boli.

Sabinka. A či mestský bubeník nemôže —

Herkules. Eh, daj si pokoj, veď sa mu bubon pukol, a nový ešte nekúpili.

Sabinka. No len počúvaj — blíží sa. (Otvorí oblok a vyzre von.) Ale je tma ako v rohu, nič nevidat.

Herkules. Nuž tedy ľahni si a driehni. Aspoň mne daj pokoj, ja chcem spať.

Sabinka. No veď ti len pokoj. Driehniže tedy, trebars do súdneho dňa. Veď si i tak k ničomu jinšiemu nie súci. — Ale takto o samote je tesklivo. (Vyzerá von oblokom.) Len keby dakoho vidieť mohla. Ale ani hlásnika, ani nikoho. Ach! zdá sa mi, že pani

Štebetková otvára oblok. — Veru naozaj. No chvála Bohu! aspoň živej duše vidím.

2. výstup. Štebetková (vyzerá oblokom). **Sabinka** (tiež).

Štebetková. Ale ste počuly, pani susedka?

Sabinka. Ach, pravdaže som počula všeličo, ale neviem, čo je to. Celkom som predesená.

Štebetková. I ja. Takmer som si stolík prevrhla. Dorka, moja slúžka, zobudila ma z najlepšieho sna krikom: milostpani, krik je na ulici. Kričia stoj, a potom utekajú. — Myslím si: či dostaneme dáku leberiu? — Ale kto mal štyr mužov, nenaláká sa tak skoro. — Vstanem, obliekla som si ani neviem čo. — Či pán Silný spí?

Sabinka. Mój muž? Budila som ho, ale bezpochyby zase zaspal. Zdá sa, že ten krik utíchnuť — ale by som predsa chcela znaf, čo to bolo.

Štebetková. Len počkajte — — počujete? zase počína.

Sabinka. Ach áno, vskutku. Bože mój, čujem galop koní.

Štebetková. A krik: volajú: ohó! ohó!

Sabinka. Či sú to vari kozáci?

Štebetková. Veď nemáme vojnu s Ruskom, zkade žeby sa tu vzali.

Sabinka. Veď roku tisíc osemsto štyridsaťdeviateho tu v okolí ležali táborom. Či poniektorí nemohli ostať ukrytí tu?

Štebetková. Ach, tak by už neboli viac mladí, a preto ani nebezpeční.

Sabinka. Krik je v susednej ulici. Aha, či počujete i tu neďaleko krik?

Štebetková. Naozaj počuť!

Všetečka (von z javišťa volá): Sem! do zbroja! Mesto je plné ozbrojených lúpežníkov! Vstaňte hore, milí spoluobčania! nedajte sa vo sne prepadnúť! Sem sa, kto si mužom! Hore, susedia, páni, občania, hore!

Sabinka. Ach, beda, prebeda! Ozbrojení lúpežníci v meste! Silný, Herkulesko, Herkules! vstaň a bráň sa a svoju ženičku! — Ani sa nehne!

Štebetková. Aha, tu niekto prichodí. Kto je to?

3. výstup. Všetečka. Predošli.

Všetečka (oblečený vo vrchnom kabáte, na hlave čačko a pod nim nočnú bielu čapicu, ktorej

kycky na čelo visia. Na pleci starú pušku a za pásom kutáč). Nebojte sa, panie moje, to som ja, pán Všetečka.

Štebetková. Čo sa robí, pane Všetečka? Prosím vás, vysvetlite a objasnite nám celú vec.

Sabinka. Ach! hovorte, hovorte, stojíme ako na uhli; nevieme, čo to všetko znamená.

Všetečka. Čo sa robí, panie moje? Nechcel bych vás nastrašiť, ale nebezpečenstvo, veľiké nebezpečenstvo je tu.

Sabinka. Ach, pre Pána Boha! hneď som si to myslela. Herkules! počuješ nebezpečenstvo —

Všetečka. Celá flupa lúpežníkov na koňoch je v meste, bezpochyby s tým úmyslom, aby ohňom a mečom všetko poplieniili!

Štebetková. Ó nebesá! a videli ste tých zlodejov?

Všetečka. Pravdaže, lebo keď som vráta na dome otvoril, práve vtedy tá flupa s krikom a hlukom preletela popri mne.

Sabinka. A je jich mnoho?

Všetečka. Nemal som času jich počítaf, tak strmo prebehli podla mňa. Ale podla jích kriku súdiac, bolo jich aspoň sto.

Sabinka. Ztratení sme! A mój Herkules spí ako zarezaný.

Štebetková. A junácky pán Všetečka osmelil sa výnsť na ulicu. Nebál sa svoj život položiť za blaho mesta.

Všetečka. Pravda, ale cheel bych mať pomoc a podporu. Ja sám neodolám celej flupe zločincov. Zobudteže pána Silného, je i vskutku silný a zastane —

Sabinka. Horkýže silný! Nieje on taký silný, ako vyzerá, a ani ho budíť neidem; dosť som sa už natrápila, všetko darmo. Len zamrmle a obráti sa na druhú stranu.

Štebetková. Nuž ale, keď tí lúpežníci cheú nás vo sne prepadnúť, načože robia tento náramný krik?

Všetečka. To musí byť nová taktika — musia mať pri tom niečo za lubom. — Ha! tu niekto ide! Stoj! Kto to? (Namerí pušku.)

4. výstup Mastičkár. Predošli.

Mastičkár (v nočnom obleku a so striekačkou). Čo? kto to? Sám kto to? Odpoved, lebo strelím. (Mieri striekačkou.)

Všetečka. Ach, pán Mastičkár! Videli ste tých lúpežníkov?

Mastičkár. Nevidel som nikoho, ale počul som krik a volanie: sem, do zbroja! Vstal som, na trác mojej žene, ktorá ma ešte nechcela pustiť.

Všetečka. Nuž a s týmto instrumentom chcete strieľať?

Mastičkár. Vzal som, čo mi bolo pri ruke. Nie je tá striekačka taká ťažká ako tk. — Tedy lúpežníci v meste? Kdeže sú?

Sabinka. Behajú po uliciach —

Mastičkár. Behajú? to je divno.

Štebetková. Dobre by bolo zobudiť mešťanostu.

Mastičkár. Mešťanosta nieje doma. Ale ja nič nepočujem. Tak sa mi zdá, pane Všetečka, že sa vám snívalo s lúpežníkmi.

Všetečka. Snívalo? čo vám napadá? Len sa opýtajte týchto pani, či nepočuly i ony ten krik, čo robili tí oplani.

Sabinka. } Áno! áno!
Štebetková. }

Sabinka. Ja som mnoho, veľmi mnoho očula!

Štebetková. A ja tiež! Ale, pánovia, vy chcete pomoc? I ja vám prispejem! (Odbelne a vráti sa s dvoma kastroľmi.)

(Počít kroky po ulici.)

5. výstup. Suchodolský. Predošli.

Všetečka. Kto to?

Mastičkár. Kto to ide? Ohlás sa, alebo —

Štebetková (búcha kastroľmi dovedna).

Suchodolský (trasúcim hlasom). Nestrieľajte, pre Pána Boha! ja som to, priateľ, Suchodolský!

Všetečka. Áno, on je to, Suchodolský. Staňte si do radu!

Suchodolský (urobí tak, oblečený len tak nedbalo, ale na hlave má čepiec). Pánovia moji, priatelia drahí, či viete, aké nebezpečenstvo nám hrozí?

Všetečka. Vieme, že zločinci sú v meste, a že len zlé úmysly mať môžu.

Mastičkár. Ale čo vidím? Pán Suchodolský preobliekol sa za ženskú!

Suchodolský (obzerá sa). Myslíte? naostatok možno, že som v náhlosti a strachu pochytí, čo bolo pri ruke.

Štebetková. No veď to len čepiec má ženský. *Sabinka.* Ale kde ten vzal?

Suchodolský. Pánovia, tá tlupa prešla popri mojom dome, a viete, čo nechala po sebe? Oheň!

Sabinka. Oheň?

Suchodolský. Áno, áno, oheň, videl som ho na ulici. Chcú mesto podpáliť, aby potom lepšie lúpiť mohli.

Sabinka. Ach! to by bolo!

Štebetková (bije kastroľmi dovedna). Bum! bum!

Všetečka, Mastičkár, Suchodolský (zľaknú sa na tento buchot, Všetečkovi vypadne puška z rúk, Mastičkár potisne striekačku a strieka Sabinke do tvári; Suchodolský trasie sa ako osyka).

Všetečka. Pre Boha! čo znamená zase ten huk? (Dvíha pušku.) Či strelili z deľa?

Štebetková. Nie, nie, ja som to bola s mojimi kastroľmi. Chcela som lúpežníkov naplašit, akby sa zblížili.

Všetečka. To je múdry nápad. Polovic mesta zobudiť môžete. Nazdajú sa, že šturmujú.

Mastičkár. A keď všetci obyvatelia zobudení budú, neopováža sa lúpežníci podpáliť mesto.

Sabinka. Oheň! Nechápem, ako môžete hovoriť o ohni; ja som samá voda!

Suchodolský. Pani Štebetková, len ešte zo pár úderov, dojista dostaneme posilu.

Štebetková. Veľmi vďačne; uvidíte, ako znám bubnovať. (Trepe kastroľmi dovedna.)

Herkules. Čo je to? či nám robia mačacimu? Povedzte tým muzikantom, že nie sme mladoženčí.

Sabinka. Pravda že nie; ale len spi, keď nechceš vstať ani v takomto hroznom nebezpečenstve.

Herkules. Nebezpečenstve?! Oh, ja som pokojný!

6. výstup. Veselý. Predošli.

Veselý. Hahaha! čože robíte? čo znamená ten buchot, čo robí pani Štebetková v svojom obluku? Zdá sa, že svoláva ľudí, aby jej robili serenádu! A táto puška... a táto striekačka... a tieto obleky... Hahaha! či máme už fašangy? a pri tom maskový pochod? či čo to

všetko znamená? Nie, ale pán Suchodolský s tým čepcom! hahaha!

Všetečka. Mladý pane! nesmejte sa! niet tu príčiny ku smiechotám. Jedná sa o veľké veci. Bezpochyby neznáte, že podpaláci na koňoch behajú po meste a po uliciach, rozhadzujúce oheň!

Suchodolský. Tak je!

Mastičkár. No! či je to nič?

Štebetková. Hruža, čo sa robí!

Sabinka. A ja nemôžem zobudiť muža!

Veselý. Podpaláci? . . . tu v meste? . . . kdeže ste jich videli? Ja som nespál, lebo stojím tejto noci v službe, a nevidel som len pána Michala; behá s dvoma priateľmi za svojím oslom, ktorý, zdá sa, že jím ušiel a ku svojej zábave galopuje po meste. Ja neviem, aký liek pán Mastičkár dal tomuto oslovi, ale zdá sa, že to zviera má samý oheň v sebe.

Suchodolský. Nuž a ten oheň, roztratený po uliciach? Ja som sám videl na ceste.

Veselý. Tak? i to je možno! tí páni fajčili cigarky, keď nahánali osla, a možno, že jím v tom behu lebo odpadla cigara, alebo odharok sami odhodili. Veď sa to často stáva.

Štebetková. No, to tiež nestálo za prácu, takto pobúriť mesto, a Všetečka ešte kričal: do zbroja! do zbroja!

Všetečka (chodí sem tam, ako na strážii). Neverím, neverím, nedám sa omámiť; to je nemožné, žeby jedon osol taký špektákel mohol narobiť. To nech verí kto chce, ja nie. Veselý si to tak vysvetľuje; ale ja neupokojím sa, kým neuvidím tých buričov svojimi vlastnými očami.

Veselý. No vaša žiadosť dosť skoro sa splní. Aha, tamto beží osol v galope! Zdá sa, že ho ešte nedohonili. Možno tedy, že prebehne ztato, alebo susednou ulicou. A tak ho i ztato uvidíme. Na každý prípad, tí, čo ho nahánajú, neidú pohromade, bezpochyby, aby sa jím späť obrátiť nemohol.

Všetečka. U čerta! ja pristavím to prekliate zviera, ktoré nás v noci nepokojí. Ja tým pánom ukážem, že ja sám viac vykonám, ako oni traja. (*Všetečka* v stred ulici stojí s napnutou puškou; *Suchodolský* a *Mastičkár* tlačia sa o zde domov a posledný v hotovosti

drží striekačku; *Veselý* stojí na druhej strane a smeje sa; pani *Sabinka* a *Štebetková* hľadajú z oblokov a posledná búcha kastroľmi ako dáky plukovný tambor. Ako sa bližší dupot oslov a hrmot za ním bežiacich, *Všetečka* hodí sa na zem a vystre ako strela. Pani *Štebetková*, myslíac, že je Všetečka v nebezpečenstve, tým väčší búcha kastroľmi; chce tým buchom pristaviť osla, ktorý ale druhou ulicou prebehnul. *Janko* a pán *Michal* prebehnú a preskočia cez Všetečku.)

Veselý (k Všetečkovi). Nuž tak vy pristavujete osla? Veru nebolo vám treba zastaf si na prostred cesty, tak vystref po ulici mohli ste sa i pri samých domoch!

Všetečka (ani sa nehne a neodpovedá).

Suchodolský. Je vari ranený!

Mastičkár. Ba zabitý, keď sa nehýbe!

Štebetková. Ranený? Počakajte, hneď prídem.

Sabinka. Zabitý? už idem i ja.

Mastičkár. Doneste môjho elixiru, dám mu z neho niekoľko kvapiek, to mu pomôže na nohy.

Veselý. Ranený nemôže byť. Osol šiel susednou ulicou a tí páni preskočili cez neho; ani sa ho nedotkli.

Štebetková (príde). Len ho dobre frotirovať! ak ho porazilo a pošinulo! (Chytá mu ruku a tre.)

Sabinka (príde). Len ho dobre kolínskou vodou postriekaf! (Strieka mu na hlavu.) To ho prebere.

Mastičkár. Mali by sme mu dať z môjho elixiru. Ach, keby sme ho tu mali, už by bol na nohách!

Veselý (k Štebetkovej). A čo to máte v tých papieroch? to páchne veľmi silne.

Štebetková. Ja veru neviem! vzala som, čo mi padlo do rúk. Myslela som, že je to gáfor.

Veselý. Ó nie, gáfor je to nie! Dovoľte! (Vezme jej ten papier, pozre doň a privonia.) Ó, už viem, že ho s tým skriesim! (Strkne mu roztvorený papier pod nos.)

Všetečka (vyskočí). U parona! čo mi strkáte pod nos? To je hrúza, otráivate ma! Fúj, preč s tým, to je horšie ako chlor!

Veselý. Vidíte, že som mal pravdu, použij tento voňavý syr; hneď skočil a začal hovoriť.

Všetečka. Sýr? vy syrom kriesíte zamdle- tých? Fuj! to je ani romanticky, ani poeticky!

Veselý. To je možno, ale účinkuje, a síce veľmi rýchle účinkuje, ako to vy dokazujete.

Sabínka. Ach, pán Všetečka, či ste ranený?

Všetečka. Nevie... ale bezpochyby som!

Štebetková. A kde, priateľko?

Všetečka. Na ľavom boku mám najväčšie bóle. Ovč! ten osol skočil na mňa.

Veselý. To už nie; veď ten osol bežal susednou ulicou a nie z tadeho.

Všetečka. Tak ma tí loptoši ranili.

Veselý. Ani tí; tí len preskočili cez vás.

Všetečka. Dost' na tom, že mám veľké bóle v ľavom boku. (Obráti sa.)

Veselý (vytiahne mu kutáč). Ach, ak ste padli na tento inštrument, tak veru niet čomu diviť sa, že ste sa obrazili. Ale čo ste chceli s týmto inštrumentom?

Sabínka. Ach, veď je to kutáč!

Štebetková. Skutočne kutáč!

Veselý. Pán Mastičkár so striekačkou a pán Všetečka s kutáčom — beda vám, raubíri!

Mastičkár (zahanbený odide).

Všetečka. Nemohol som najst' sablu, nuž som vzal kutáč, abych mal niečo za pásom. V skutku myslím, že som si ublížil. Chcel bych byť v svojej posteli, ale neviem či môžem chodiť. Ten kutáč mi vari rebro zlomil.

Veselý. Chyťte sa mňa, doprevadím vás domov.

Všetečka. Prijímam. Ach, panie moje, aká hrózyplná, strašná noc! A vinu nesie prekliaty Michal, lebo on a jeho osol je všetko jedno, ja aspoň neznám rozdiel.

Štebetková. Choďte si ľahnúť, úbohý Všetečka, a vypoďte sa.

Sabínka. To zide sa i nám. A, hahaha! pán Suchodolský opretý o dom — spí!

Veselý. Suchodolský! dobrú noc! dajte si pozor na čepiec! — Dobrú noc!

(Rozídu sa; panie do domov, Veselý vedie Všetečku a Suchodolský zívajúc za nimi.)

Premena.

(Javište predstavuje pole alebo zahradu, v tej veľký strom, pod stromom lavica).

7. výstup.

Dolinská (prichodí s knihou v ruke, hľadí na strom, na ktorom visí jej široký, modrými

stužkami okrášlený klobúk). Hľa! následky zvedavosti! — Ten včerajší rozhovor u mojej sesternice o tom podivnom a tajomstva plnom Michalovi nedal mi pokoja a nútil ma íst na prechádzku v túto stranu, že asnaď ho stretnem a tak vidím. Úmysel môj sa mi síce dosiaľ nevydaril, lebo som ho ani nestretla, ani nevidela. Za to ale prišla som o klobúk. Zradný vietor strhnul mi ho z hlavy, nebol dobre uviazaný, a zavesil na strom, z ktorého ho ja veru sňať nemôžem. Čo tu robíš? Aj hľa, tam visí! Darma pozerám na pravo, darma na ľavo, na východ i západ, nikde nikoho nevidím, čoby mi pomohol z týchto mojich rozpakov. Ináč, kde sa človek pohne, všade plno chlapcov, a teraz neukáže sa ani jeden, čoby mi klobúk z toho stromu zniesol. Keď je potreba najväčšia, vtedy chlapcov niet. To je práve tak, ako s fiakry, keď prší. Potrebuješ-li fiakra, niet ho . . . Ale toto moje mudrovanie nepomôže mi ku klobúku. Kebych mala aspoň nejakú týku, azdaj by som ho zronila. Ale tu nič, tam nič, nikde nič. Íst do mesta a zavolať si niekoho, čoby mi ten klobúk zosňal z toho stromu, to je jediný možný spôsob. Ale otázka je: že kým ja pôjdem do mesta, či mi ho ktosi neodnesie? Teraz dobrá rada stojí groš! ba nie len groš, ale môj klobúk.

8. výstup. *Michal* (oblečený v blúzni a nohaviciach so širokými pásmami, na hlave vysoký, končitý klobúk so širokou partiou). *Dolinská.*

Michal (kým Dolinská obrátená k obecenstvu hovorila, vydriapal sa na strom, vzal klobúk a prišiel k Dolinskej, oddávajúc jej klobúk). Vezmite si ho, milostpani, myslím, že na svojej povetrnej prechádzke neutrpel škody.

Dolinská (vezme klobúk, postaví si ho na hlavu a priviaže ho). Aká som vám povďačná, pane môj, vypomohli ste mi z veľkých rozpakov. (Obzerá Michala; stranou:) Tak mi opisovali jeho oblek. Áno, áno, to je on. Má síce veľkú bradu, ale to nič divného, pri tom všetkom je on mladý a dost' poriadny, a jeho držanie je veľmi útle. (Na hlas.) Je veľké šťastie pre mňa, pane môj, že ste tu v blízkosti boli, lebo neviem, akoby bola prišla ku klobúku. Haluz, na ktorej visel, je dost' tenká, dojistá nebezpečné bolo ho ztade brať.

Michal. To som nepozoroval, milostpani; videl som, ako váš klobúk visí na ratolešti. Myslel som si, že ste ho vy sotvy tam zavesily a že vám vecor ten žartík urobil. Vyskriabal som sa na strom, abych vám klobúk, ktorý vám tak dobre sluší, navrátil. Presvedčený som, že každý muž, rozumie sa, ak netrpí na podagru, by to jisté vykonal. A preto nezaslúžim žiadnu vďaku.

Dolinská. Pane, nechcete prijať vďaku moju za vašu mne preukázanú veľikú službu, ale mi aspoň to dovoľte, aby som ďakovala náhode, ktorá vás v príhodnú dobu sem dovidla, aby ste mi ku pomoci prispeli.

Michal. Náhoda, milostpani, nemá s tým do činenia, lebo ja od niekoľko dní bývam tam v tom osamotnelom dome.

Dolinská. Ako? vy bývate v tom dome?

Michal. Áno, milostpani, tam bývam.

Dolinská. Tak ste vy . . . pán Michal?

Michal. Áno, ja som to.

Dolinská. Ach, pane Michal, keby ste vy vedeli, ako sa v tomto mestečku s vami zaberajú. Dojista nemáte ani tušenia, aký nepokoj, ba strach a hrúzu robíte obyvateľom.

Michal. Strach a hrúzu až? Nebol bych myslel, že som taký strašlivý. — Čože som urobil, že tak nepokojím obyvateľov tohto mestečka? Ufám, milostpani, že vy ten nepokoj nepocítujete?

Dolinská. Čože vy znáte o tom?

Michal. Viem, že ráčite byť Viedeňčankou, že len od krátkej doby bývate v tomto meste, a že bezpochyby nemáte úmysel tu stále ostať.

Dolinská. Tak? Tedy to všetko znáte? Na muža, ktorý nemá žiadneho styku v meste, zdáte sa primnoho znať.

Michal. Ach, to je snadá vec; môj priateľ Záhorský mi to všetko a ešte mnoho jiného vyprával, tak že ja nie len tunajšie pomery, ale i ľudí dosť dobre znám. A pripravený som bol na rozličné klebety, ale žeby moje susedstvo nepokojilo, ba hrúzou naplňovalo vysokoctené a slavné obyvateľstvo tohoto mesta, to som nemyslel.

Dolinská. Vaše susedstvo jich vlastne neznepekovoľovalo, ale — ale vskutku neznám, či vám mám vyprávať všetky hlúposti, ktoré vaša prítomnosť zapríčiňuje?

Michal. Vyprávajte len, milostpani, ujsťujem vás, že ma to veľmi zabávať bude. Pripravený som na všetko. Či ma držia za vodcu lúpežníkov?

Dolinská. To nie, tak zle to nevyzerá.

Michal. Tak zle nie? Tak som len obyčajný lúpežník?

Dolinská. No veď ma pripustíte k slovu.

Michal. Ráčte odpustiť, milostpani. Vy ste sa vybraly na prechádzku a ja vás tu držím na jednom mieste. Jestli vám ľúbo pokračovať v prechádzke a mne dovoliť vás sprevodiť, tak idúcky môžete mi všetko porozprávať, ak to len laskavosť vaša dopustí, a nebojíte sa, že sa kompromitujete v očiach tunajšieho obecnstva.

Dolinská. Sama myslím, že málo jesto v tomto meste ženských, ktoré by si dovolili chcely sprievod vás. Nuž ale znáte, ja som tu cudzá, a preto nič nenamietam proti vám.

Michal. Ach, milostpani . . .

Dolinská. Ba pravdu reknúc, len by ma tešilo, keby ma niekto videl v sprievode vašom.

Michal. A prečo to? (Odchodia v pravo.)

Dolinská. Preto, žeby mali na čom jazyky pásať v meste. (Odídu.)

9. výstup.

Všetečka (pride po chvíli z lava). Aha! už odišli. Ó, mňa neoklamete! Hneď som si to myslel, ako som ju videl v túto stranu ísť. Tedy pani Dolinská s Michalom. To je novinka, za ktorú ma naše panie na rukách nosiť budú. Darmo som nestrichol. Teraz sa mi to vyplatí. (Šuchá si ruky.) Hia, veru vtíp, vtíp, to je najväčší dar boží, a Všetečka ho má. To i teraz dokázal. — Ale, nie je dosť, len jich spolu vidieť, musím i to vyzkúmať: o čom oni spolu vedú rozhovor? a zdá sa, že sú pohrúžení do hlbokého diskursu. Ako to previesť, aby som nepozorovane vypočul jich? Hm! hic Rhodus, hic salta! Ó, môj dobrý, poetický geniús mi dozajista prispeje ku pomoci. — Hm! hm! Tu stáli spolu. Dobre. Z tamto toho stromu zosnal on jej klobúk. Dobre. To sú dve neupierateľné veci. Čo z toho nasleduje? Bezpochyby vrátia sa opäť sem, predne preto, že len ztato môže sa ona vrátiť do mesta; podruhé preto, že známe

cesty sú známe. A to je všetko? Nie! — Po dlhšej prechádzke ustanú, budú chcieť si odpčinúť. Ale tu v okolí nikde k tomu príhodného miesta. Nikde? a tá lavica pod tým stromom? Ha! ó, krásna myšlienka! Tú mi vnuknul môj anjel strážca. Tak je a nie jinače. Vyskriabem sa na strom, tam ma nevidia, oni prídu, sadnú pod strom, pokračovať budú v diskurse, a ja všetko vypočujem, a večer — ajhla! veď je dnes večer schôdzka u Silných! Ó, to bude zábavný večer! Tak, milá pani Dolinská, dnes večer odplatím vám posmechy vaše. (Škriabe sa na strom.) Dobré to bude, toto sú dosť pevné haluze, tie ma zdržia. (Na strome.) No už sme tu! teraz nech sa ľubí, panstvá moje. — Ach! tí ešte ďalej idú, ale tamto ktosi z ľava prichodí. Či je to nie pán Mastičkár? A veru je, hľadteže, on! Čože ten tu chce?

10. výstup. Mastičkár. Predošlý.

Mastičkár (príde z ľava, obzerá sa na všetky strany). Aha, tam idú. Mám ísť za nimi? Nie vari, na poli by ma snadno zbadali, že špehujem za nimi. Radšej sa tu niekde ukryjem. Ale kde? Eh! tak by som rád nejakú pikantnú novinku uloviť, aby som toho Všetecu zo ženskej priazne vytisnul.

Všeteka. Musel bys' včas ráno vstávať!

Mastičkár. Čo? hovorí niekto? čul som hlasy a nevidím nikoho. Je to nejaké echo? či sa mi to len tak zazdalo? Možno i to! moja pozornosť je dnes veľmi napnutá a zvedavosť na najvyšší stupeň poskočila, čuvy tedy sú veľmi citelné, a preto možno, že povievanie vetra zdalo sa mi byť hlasom ľudským. — No novinku ja mám, ktorá vzbudí

a prekvapí. Pani Dolinská s pánom Michalom. To urobí dnes večer sensáciu. A či nie?

Všeteka. Nie!

Mastičkár (zadivený). Zase ľudský hlas. Tu musí niekto byť. (Obzerá sa.) Ale nikde nikoho nebadaf. — Ach! a pán Michal s pani Dolinskou sa vracajú. No, kde sa skoro ukryť?

Všeteka. Pst!

Mastičkár. Ale, či si dobrô, či si zlô? ozvi sa zreteľne.

Všeteka. Pane Mastičkár!

Mastičkár. Ach, a zná ma menovať!

Všeteka. Pozrite hore na strom!

Mastičkár (pozre, uvidiac Všetecu). Ach, pán Všeteka, tedy ste ma zase predbehli? S vami nemožno konkurrovať!

Všeteka. Len tichšie. Vracajú sa. Vy, pane Mastičkár, ponáhľajte sa do mesta, aby vás nevideli; oznámte pani Silnej, čo ste videli a kde ste ma našli. Večer u nej spoločnosť pohromade bude, ja prídem a vyrozprávam, čo dopočujem. Aby ale prekvapenie bolo tým väčšie, nikomu ani slovíčko nehovorte.

Mastičkár. Ani vlastnej žene nevyzradím, a čoby ma ako prosila. U mňa tajomstvo je práve tak ukryté, akoby do studne padlo. Už idem. Ale dajte dobrý pozor; napnite zrak i uši. (Odíde v ľavo.)

Všeteka. To ja i tak robím. A veru ani chvíľku neostanem tu dlhšej, len kým budem museť. Na stoličke príhodnejšie sedieť, ako na haluzi. Ale k vôli spoločnosti a jej zábave i túto obeť donesiem. Kým tí dvaja diskutovať budú, i ja musím vydržať kontumáciu. — No teraz už jazyk za zubami, už sú tu!

(Dokončenie nasleduje.)

Kritické listy.

II.

Drahý priateľu! Tak je to hľa, keď je človek slabý. Navedú ho k niečomu a predsa, keď zjavia sa následky, povedia mu, že sa to z jeho iniciatívy stalo. Ty navrhnul si tieto listy, ja, snáď len preto, abych Ti neprotimluvil, prisvedčil som, a keď hneď nato prekvapíš ma listom, ešte mňa označuješ čo navrhovateľa. Mal si mi Ty napísať súkromný

list a nie takto verejne, veruže nebol by si sa dočkal mojej odpovede! A keď som takto odhalil pravdu, nie je moja zodpovednosť, keď — aspoň z mojej strany — nebude obečstvo uspokojené.

Ostatne, ako si tiež poznamenal, nemie nime kategorie stavať ani prednášať z katedry systemov pridržajúceho sa profesora, tak teda, bez toho žeby sme urazili veľké a nezvratné

zásady, svobodne môžeme sa pohybovať vo svojom vlastnom svete. A tento „vlastný svet“ ja zase preto pripomínam, aby si nikto nemyslel, že snáď musí prijať mnou vyslovené náhľady. To nie! Ale myšlienka ozaj myšlienku plodí, a tak, trebars verím, že zachráni ma môj dobrý duch od nejakých zruto-ideí alebo od nebezpečnej nauky, aj moje miestami snáď až veľmi „vlastné“ náhľady, prispieť môžu k objasneniu jednej alebo druhej otázky.

A je to predmet tak zvláštny, že dôležitosť jeho netýka sa len samej literatúry alebo samého umenia. Nielen tým, ktorí vtierajú sa — nieraz hrubým perom, štrbavým dlátom, strapatým štetcom alebo tupým uchom — do chrámu umenia, lež v živote, každej triede spoločnosti potrebné by bolo väčšie-menišie estetické vzdelanie, a to nie tak pre potreby každodenného života, ako radšej pre duchovný prospech. Čo na pr. v spoločenských stykoch dobrým vkusom nazývame, veď je to v úplnom smysle slova aestetikou. Ale dôležitosť tohto dobrého vkusu, jestli je ozaj opravdivým vkusom, neleží v tom, že v spoločnosti získame si meno slušného, snáď aj vzdelaného človeka, dôležitosť tá v tom spočíva, že tak iste bližšie stojíme k dosiahnutiu aspoň jednoho z oných troch, človečenstvu sviefačích ideálov.

Ty zastavil si sa pri staviteľstve a žaluješ sa, že novšej architektúre pod tlakom utility o to ide, aby čím viac priechinkov bolo, od ktorých platí sa bytné. To je hľa smer novšej doby, smer, ktorý len tak mohol sa vyvinúť, že svet, ačpráve zdanlive lipne za krásnym, ačpráve nedá sa upreť tribenie jeho vkusu zvláste na poli priemyslu, nemá smyslu pre krásu čo ideál. A toto, priateľu, nenie utešeným pre budúcnosť človečenstva!

Ale náš program, čoby sme sa snáď vznesenostou intencie posmelení aj odvážili k tomu, nedopúšťa ani populárne pojednanie o ideále krásy, ktoré povolane by bolo odvrátiť oči veľkého obecnstva od podotknutého smeru. Dúfajme však, že táto dôležitá otázka prostriedkom slovenského slova, nie mnou, nie Tebou, iným povolanejším pojednovaná bude v krátkom čase.

Takto, zvláste po úvode Tebou podanom, prejsť môžem i ja k poesii.

Paralela, ktorú si medzi staviteľstvom a básniectvom fahal, podľa môjho zdania prirodzenejšou bola by bývala, keď by si sa pri poesii tiež bol ohliadnul po tom tlaku utility. Braček, materialistické snaženie vekov viac škodilo poesii, než tie zatracované smery a školy v literatúre jedného alebo druhého národa. Pôvod staviteľstva hľadať musíme hneď u prvotného človeka, keď v zápase s prírodou a s iným stvorenstvom prvé obydlie si staväl — ono je teda potrebou vyvolané. Nuž a poesia? Zajiste spieval a básnil už ten prvotný človek, akonáhle dospel k článkovitej reči, ale spieval a básnil nie z voakajšej potreby, lež aby svojim citom, radosti alebo žiaľu výrazu dal. Poesia teda vo svojom vzniku prostá bola všetkej utility, a predsa po veľkoch kde sme ju povláčili my mravov otcov spustivší sa synovia! V našej zachovalej básnickej literatúre, vďaka Bohu, nepotrebné je ešte na toto žalovať sa; no svetlo majáka nenie snáď zbytočným ani tam, kde niet syrén v mori.

Nuž ale dobre. Nenárodný smer poesie máš za najväčšiu nerest. Nechcel si priestor traťiť zpomínaním menších nerestí. I vravíš, že k vyvedeniu umeleckého diela potrebné je prísne spojenie s národom a že skrze svoj národ a pochopením svojho národa stávajú sa básnici veľkými, svetovými. Krásne, brat môj! Ja ti prisvedčím, áno hlásať budem toto zlaté pravidlo nakoľko len odo mňa vystane, a predsa, predsa — len čítaj ďalej. Si, pravda, nebezpečným protivníkom; môže sa mi zle poviesť: ale — staň sa!

Ja opakujem, korím sa tej zlatej zásade a želal by som si jej uskutočnenie v každej literatúre; no pre dôležitosť otázky rád bych každému privolal, kto nad ňou spor vedie: „Bez vášne, chladnou rozvahou!“ Lebo jedno poklznutie pera a už sme urazili kardinálnu zásadu: krása je krásou bez ohľadu na látku. „Není kouta, ni hloubky, ni výsky, kam by se básník neodvážil; hle, od prostých tonův písně kolébavé až k hučení děl válečných, od pohádky, již na poli těší se pasák, až k záhubě státův a národův, ode družné veselosti až k nevážnějšímu rozjímání, od bacchanalských orgií až k bohosnění asketovu, od žva-

tláni dítka nemlúvnete až k velebné hromné mluve Hospodinové, zkrátka, celý život soukromný i verejný, idyllická spokojenosť, prostota a zas obětavosť, heroizmus i ony stavy, kedy človek by se rozvinul a obsáhl vesmír sám: to všechno činí neskonalejší básnik. Keď básnik krásne upravil svoju látku, docielil všetko, a my nemôžeme mu výčitky robiť pre postrádanie tendencie; docielil všetko, nezavádzal do žiadneho citu ani zákona, lebo opravdové, estetické krásno neurazí ani mrav, ani vieru, ani ničoho, čo svätým je človeku. Poesia, ktorá nám tieto svätiny ohrožuje, nezodpovedá podmienkam krásna, stojí mimo estetiky a tak nemôže byť do ohľadu vzatá.

Aké boje viedly sa v literatúrach, na pr. medzi klasicizmom a romantizmom, jeden smer zatracoval druhý, spisovatelia a s nimi obecenosť prísahajúc na tento, kacírovali tamten, a výsledok po ustatí stránok v boji je, že krásne dielo zachovalo svoju hodnotu, či je klasické alebo romantické; lebo ozať „lichá je každá theoria, keď chce klasifikovať najväčšieho Protea — ľudského ducha.“

Povedzme teda, že želateľné je, aby poeti zo života svojho národa čerpali látku, ale keď nám len umelecké dielo podá, nezatrucujme žiadneho, trebars by z daktorej staroindickej epeje vzatú fantastickú epizódu bol spracoval. A nechže sa vhlbí ten básnik do tej cudzej látky, nechže sa oboznámi s názory toho cudzieho sveta, nechže si oblúbi tie cudzie postavy, či je možné, žeby on, kosť a krev svojho národa, neuderil na tú cudziu látku, na tie cudzie názory, na tie cudzie postavy pečat svojej a v tejto zase svojho národa individuality? Príklad Shakespearov, na ktorého sa tiež odvolávaš a o ktorom všeobecne tvrdíš, že trebars z rímskej histórie alebo iného cudzieho prameňa vzal látku, zostal predsa

tak národným ako keď dramatisoval deje svojej vlasti alebo domáce prstonárodné ballady — vravím, príklad Shakespearov za pravdu dáva môjmu tvrdeniu.

Ale Shakespear je dvojostrý meč. Keď chceš, odôvodním Ti ním aj protivné tvrdenie, bez toho, žeby oslabil pravdivosť prv vysloveného. Shakespear je totiž preto veľikášom v poesii, ponevác nie Rimana, nie Dána ani Angličana, lež **človeka** predstavoval. Preto mu potomok Julia Caesára, Slovan alebo ku ktorémukoľvek národu náležiaci mysliaci čitateľ práve tak porozumie, ako s ním dla krve príbuzný syn britských ostrovov.

Ako ti zrejme bude, toto bola z mojej strany posledná rana, vyšiel mi strelný prach; preto, jestli nedoviedol som Ťa poraziť, marná je moja ďalšia námaha. Predsa však, prv než složil bych zbraň, dovolíš mi ešte slovo.

Najnovšie v českej literatúre viedol sa dosť ostrý spor nad tým: domáce či cudzie majú byť látky básne? Spor ten obzvláste týkal sa J. Vrchlického, ktorý medzičasne práve vydal svoje „Mythy.“ A čo sme videli z „Mythov,“ v nichž on dvoje domácich látok spracoval? Básnikom neodškriepneho poetického nadania vytvorené „Šarka“ a „Sv. Prokop“ čo do národného rázu nemôžu sa merať so Šarkou a Sv. Prokopom kronikárovým, z ktorého Vrchlický látku prevzal. Odkiaľ je to? Snáď Dalimil čo Čech vyššie stál než Vrchlický? Ja bych to nepovedal. Vylíčenie národného rázu tomuto neleží v individualite, svet jeho je iný.

Teraz už skladám pero. Zásadu, že básnictvo má byť verným obrazom a tlumočníkom dejov, snáh, názorov a citov národa, neupieral som; chrániť som chcel len pred krajnosťou. Ostatne, keď náhlady moje ešte do užších medzi zvrátiš, moja láska k národu to len povdačne prijme. B. T.

Vukana.

(Zo srbského *Ognestav Dobrodružskýj.*)

(Pokračovanie.)

V Prizrene, kde v ten čas bolo bydlisko našich vladárov, pred kráľovským palácom

sišiel sa zástup Iudu, ktorý miešal sa búrlive; aj po celom meste všetko bolo zbúrené, všetko na nohách. Bolo počat o jakejsi novine, ktorú

* J. Dr. Jozef Durák.

niektorí smutne potvrdzovali, iní sa jim zas vysmievali. Niektorí zamyslene rozbegli sa ku kráľovskej palote v nádeji, že od niekoho známeho niečo istého počujú. Ale všetko darmo, nič sa istého nepočulo, len to, že kráľ všetkých vodcov k sebe na radu pozval; ľud teda čakal, po všetkých uliciach bolo temné lučanie hlasov.

„Ale, braček, ja by sa stavil, že je to jakási veľká lož!“ hovoril v jednej hĺbe jeden starý vojn. ktorý asnáď ešte pod Urošom bielym boril sa za vlasť, lebo je biely ako jahňa. „Asnáď Drman a Kudelín odpadli od kráľa? To nie! Braček, dobre ja jich znám. Akoby teraz na nich hľadel, ako bojujú, ani lvi. My sme sa vo vedne bili s Tatármi . . . Ano, ano, oni boli moji druhovia! . . .“

„Čo to? Čo?!“ prehovorí jeden darmožrút, ktorý počul čo hovorí starý Milutinov. „Ty všetko vieš, tebe boli všetci junáci druhovia? Po tvojom rátaní by mali mať Drman a Kudelín po 200 rokov, keď s tebou válčili, a oni nemajú ani každý po 40! . . . Opravdu Radenko, mám sa ňa niečo zpytať. Ľudia vypravujú, že si bol strýcom svätého Nemana? Či je to ozaj pravda? . . .“

Všetci sa zasmiali a Radenko, ktorý už dvíhal palicu, aby osočovateľa utišil, pomumlal cez zuby: „Ty si treperenda.“ a obrátil mu chrbát.

„Ak to bude pravda, to je veľká haňa.“ shováral sa zas jeden kupec, ktorého sklep so zbraňou bol popri kráľovskom paláci; uňho mnohý čakal na výsledok. „Veď Jeho Jasnosť kráľ jich z ničoho povýšil za vodcov, a oni aby sa tak odmenili! Strašná haňa! . . .“

„Pán Bôh pomáhaj!“ pozdravil jeden vstupujúci do sklepu, „ale kmotre Stanislav, vysvetli mi, čo je dnes tomu ľudu?“

„Hľa zas tento,“ predbehol ho jeden pánik v skvostnom odeve. „Ty ako by si bol ten svätý — neviem ako sa volá — čo za sedem rokov spal.“

„Ja som nespál, ale od mnohej roboty som sa ani nedozvedal, čo sa po uliciach deje. Prečo sa toľký ľud sišiel okolo kráľovského dvora? Možno, že sa kráľ zas žení?“

Stanislav pokýval mrzute hlavou.

„Kmotre, kmotre! pozoruj na seba a nebuď prenáhlivý, ale počuj čo je. Vojvoda od Omoľu Drman a jeho brat Kudelín povstali proti kráľovi, zatvorili sa do svojich priekopov v hornom Ždreľu!“

„Veď je to nie tak strašné!“

„Ale naplnili mocnou posádkou svoje hrady,“ poznamenal druhý.

„Prosím ňa?“ krútil tento hlavou, usmievajúc sa.

„A prinútili aj Kaluderov z Vitovnic a Gornáka, aby národ od kráľa odvádzali a k nim priviedli!“ doložil tretí, aby tým potvrdil, aké nebezpečenstvo hrozí kráľovstvu.

„Ale pre Boha, to je veru zle!“ obrátil sa k nemu Stanislav kmotor, zdržiavajúc sa smiechu.

„Vysmievaj sa ty koľko ti ľúbo. Drman niekoľko tisíc Tatárov posbieral, ktorých kráľ rozprášil a pomiešal jich so svojim vojskom!“

„A ešte až pobudí aj tých mrtvých, ktorí sú pochovaní po krajine aj tam pod Omoľom, beda potom . . . Pozri, kmotre, čo to kričia, či asnáď Drman už mesto Prizren nezapálil?“

Z vonku bolo počuť krik: „Z cesty, z cesty!“ čo ste tu zastali? Nemôže Jeho Jasnosť preísť!“

„Živ Bôh vladára!“ Za chvíľu bola cesta čistá po kráľovské vráta — ale na miesto kráľa prechádzal sa ovocinár, odporúčajúc svoje ovocie, hrušky karamanky, hrozno atď.

Hlučný smiech zahrnel na všetky strany, a ešte ani nezatíchol, keď z druhej strany počuť bolo: „Pst, pst!“

„Hľa, tam kráľ na obloku. Živio náš kráľ Stevan Uroš II!“

„Zdá sa mi, že sa otvára balkón, chce niečo národu povedať, živio kráľ Milutin!“

„Smrť buričom!“

„Ha, ha, ha, ale nás oklamal!“

„Keby som mohol chytiť toho oplana, ktorý ľud v posmech vzal, veď by ho ja naučil rozumu!“

Medzitým, pokiaľ sa toto dialo, vo veľkom tereme pravého kriedla, ktorý jednoducho okrášlený bol — chodil niekto strmým krokom, chvíľou sa zastavil a myslel, potom zas búrne sa prechodil, utíeral pri tom vysoké čelo a oči sa mu iskrily. Stredného vzrastu je, ale z každého pohybu vidno zmužilosť.

silu a junáctvo. Oblečený je v čierny odev, ktorý mu pristane k jeho čiernej tvári; ktorá starosť a hnev prejavovala, preto je trocha bladšia; potom tá krátka brada, tie husté fúzy s tmya spojenýma obočma a čelo ovenčené krásnymi kaderami, poukazovalo na mužskú krásu. Jeho pohľad očaruje . . . A zas naproti, keď hovorí, on je tak milý, tak príjemný . . . Len teraz je v neobyčajnom postavení, prse sa mu búrne dmú, čisté povetrie hľadá, prechodí sa hrizkajúc perny, ktoré od hnevu sú modré.

Toto je Milutin Stefan Uroš II., kráľ srbský.

Naraz sa zastavil, oprel sa o stĺp a ticho prehovoril: „Len čo som zbil Tatárov a odhmal, aby jim na pamäť Srbija neprišla; len čo som počal národ k lepšiemu privádzať, povstávajú proti mne vlastní bratia, ktorých som z prachu k sláve priviedol, nedajú mi ani okamihu odpočinku, chcú aj mňa aj seba zničiť, chcú zničiť krajinu, aby ju tým ľahšie nepriateľ vydobyl. Tak je to! Taký je svet!“

Zamĺčal sa. Ešte trochu rozmýšľal, potom sa vztýčil a niekoľko krokov napred stupil.

„Ja jich zmrvím, a čo by jich bolo ako trávy — veď jich ja naučím ako sa vlast zradzuje.“

Kráľ ešte v ohni bol, keď sa dvere otvorily a jeden krásny perjaník dnu vnišiel, kľakol na koleno, ruku na hrúď položiac hovoril:

„Jasný kráľu! na Tvoj rozkaz sišli sa vodcovia!“

„Pust' jich sem, dieťa moje,“ prehovoril kráľ.

Perjaník vyšiel, dvere sa roztvorily; prvý vnišiel kráľevič Stevan a za ním ostatní vojvodovia, kniežatá zo všetkých vidiekov srbskej koruny, potom všetci významnejší serdári, všetci v skvostnom odevu.

Stevan bozkal otcovi ruku a veľmožovia pokľakali pred kráľom, ale on každého podvihol a bratsky objal — po zdraví sa pýtal a ponúkol jich aby si posadali. Z pravej strany posadil starých junákov, verných druhov otcových, ktorí sú mu verní a dôverní radcovia, za tymito kniežatá zo Zachumskej, Zety, Hercegoviny, bána z Bosny ponosnej (dičnej) a ostatných pohlavárov veľkej državy. Na ľavo sadol si Stevan, serdári a ostatní mladí junáci.

Keď sa kráľ poobzeral po dičnom sabore, srdce živšie mu zatrepotalo. Z tváre mu zmizol hnev. Čelo sa mu vyjasnilo. Kolo perí vidno bolo úsmech. Ruky rozpiat na obe strany a prehovoril k svojim sokolom: „Vitajte u mňa, bratia moji, moja nádeja! . . .“

„Bôh Ti žehnaj a pomáhaj, jasný kráľu!“ zahrnelo ako z jedneho hrdla.

Kráľ nepočal hneď o hlavnej veci, ale sa zhovárili o druhom. Zpytoval sa každého jako sa má, jako obilia stojí atď. Ale potom sa pýtal: „Nevidím tu jedno knieža, kde je môj bratranec!“

„Vladislav trochu prechorel, otcé, preto odišiel domov do Sriemu, ale strýc poslal miesto neho druhého vojvodu.“

Ten junák, ktorého sme na Mláve videli s Vladislavom, vstal a poklonil sa i oddal pozdrav kráľa Dragutina.

Len teraz sa započala porada. Kráľ jim to, čo oni vedeli, ticho predniesol, že Drman a Kudelin sa upevnili, ako už jedno oddelenie vojska zahynulo, ktoré proti nim bolo vyslané, lebo na zámok zo žiadnej strany výstř nebolo možné, vyjmúc od Mlavy, tu je ale tiež ťažko, lebo steny, na ktorých kuly a hrádky stály, skoro kolmo stoja. Preto sa zpytoval kráľ vojvodov, radcov a ostatných, aby každý povedal čo mieni.

Pokiaľ radcovia svoje mienky prednášali, akoby najľahšie bolo opáliť kriedla buričom. Vladislavovho druha akoby jedna myšlienka zabávala, zahľadel sa a mlčky sedel, kým naň neprišlo prehovoriť.

„Ja myslím, jasný kráľu, že sa nedá nič vykonať, ak sa z jednej strany napadne tak mocné hniezdo, ako je horné Ždrelo, trebars s ak mocnou tlupou, ale zo štyroch strán treba uderiť naraz, aj to nie s málo vojskom. Predné stráže a kule, ktoré strážia vreh od chrbta, t. j. z tej strany, kde sa ako tak vyliezť dá, ľahko dostaneme, potom ztade väčšou silou uderíme. Z predku nech sa postaví druhá sila na Beževici, tento oddiel ľahko dohodí na hrad, lebo priesmyk je nie široký, ledvaj sa Mláva cezeň sprace. Z tej strany Ždrela môže celkom ľahko sa zblížiť Tvoj jasný brat, kráľ Dragutin, so svojim vojskom, a naostatok z tohto boku nech jim prízenské vojsko cestu

zapraví — za štyri dni budú nám v ruke hnusní buriči!“

Búrne odobrenie bolo počut zo všetkých strán. Sám kráľ mu vyslovil srdečnú pochvalu, že tak dobrý plán vymyslel, ako sa dajú vyplieniť zradcovia.

„Teraz nám len jedno pozostáva, bratia, tak sme hotoví. Komu zverím túto ťažkú prácu? Kto bude vodcom všetkého vojska?“

Za dlhší čas rozmýšľali vojvodcovia, potom prehovorili: „Koho ty chceš, pane!“

„Ja odporúčam môjho bratranca, kraleviča Vladislava. On je pravda mladý, ale tak chrabrý a rozvážlivý, že zasluhuje vašu lásku, ktorou ho všetci milujete. Hlas o boji ho z postele zodvihne ak je málo aj chorý! — Teraz Vám srdečne ďakujem, bratia moji!“

Porada sa skončila.

Nikto je nie veselší ako Vladislavov čierny druh. „To je pekne,“ myslel si, „táto ohromná práca mu doista vybere toho červíka, ktorý by mu mohol junácke srdce vyhlodať!“

(Pokračovanie nasleduje.)

Literárny list.

Budapešť, 15. februára.

Pekné, ale tak obťažné a s tak mnohými prekážkami spojené snahy literárne nášho Slovenska nashvál zaznávať chcel protivný nám svet. Keď sa aj našiel niekto, čo oboznamoval iný a obzvlášte maďarský národ s literárnymi plody našimi, robil to tak tendenciosne, aby som nepovedal, maliciosne, že tým ani nám, ani pravde neposlúžil; predstavil naše literárne snahy a plody v takom svetle, jakoby sme na tom najnižšom stupni vzdelanosti stáli a jakoby všetko naše i to najnevinnejšie pôsobenie literárne spoločnej vlasti našej nebezpečné a škodné bolo. Pri takom stave vecí zaznávali nás i ďalší susedia naši. Nepovolani hovorili o nás, povolani nemali nikde prístupu (?), aby v pravom svetle nás a literatúru našu mladistvú, ktorá tak vzácne plody v stave je už preukázať, predstaviť boli mohli. — No, dňa 28. februára bež. r. bol ľud studenej nevšímavosti slovenskej literatúry Danielom Bachat (M. Dumným) v maďarskej Akademii pri mesačnom zasadnutí Kisfaludyho spolku šťastne prelomený. Tento pekný, pre literatúru slovenskú, dosiaľ zaznanú, tak skvelým výsledkom uznalosti teje zo strany vedomcov, spisovateľov a obecnstva národa maďarského korunovaný večer zostane nám, ktorí sme ho zažili, večne pamätným.

Práve rok tomu, čo tento prvý čistoliterárny spolok za dopisujúceho člena svojho vyvolil spisovateľa a básnika slovenského M.

Dumného. Horoznačeného dňa mali dvaja, jeden riadny a jeden mimoriadny člen, Gregor Csiky a M. Dumný, držať svoje úvodné prednášky, čili tak zvané „székfoglaló.“ Zaujímavosť zo strany obecnstva za tieto prednášky bola veľiká, čo sa vysvetľuje tým nepočítnym obecnstvom pri tomto zasadnutí Kisfaludyho spolku sa objavivším, jakého sme tam doposiaľ v takom počte ešte nikdy nevidali. Kvet vedomcov, umelcov a spisovateľov, kvet krásnej a vzdelanej pleti maďarského národa; kvet univerzitnej mládeže, vyslancov snemových, superintendent baňského okolia a aj vyslanec Andrej Seberíni tvorili to obecnstvo, pred ktorým sa novoveká slovenská literatúra v pravom svetle svojom susedom našim zableskla.

Už pekný, skromný, ale ceny svojho národu a literárnych snáh úplne si povedomým mužom hovorený úvod prednášky naladil k pozornosti obecnstvo. Dumný nehovorí o svetovej literatúre, tvrdí ale, že slovenský ľud je voskrz ľudom poetickým, čo jeho, Maďarom dobre známe piesne, čo jeho čarovné povesti, s nimiž tože obecnstvo v krátkom čase oboznámiť sľubuje prednášateľ, dostatočne dosvedčujú. I v prírode nie sú len samé obrovské stromy, kry, vzácne kvetiny: často ukrytá ľubovonná ľalija viac nás blaží, očarí, lež tie najdrahocenejšie, inokrajné kvetiny. Ale všade v prírode, na obrovských útvaroch jej práve tak, jako i v najmenších zrastlinách teje vídať prst tej istej tvorivej, tej istej

všemohúcej pravice. Tak je to i s národy, tak je to i s jejích literárnymi výtvyry a plodmi. Na to podáva prednášateľ charakteristiku literatúry slovenskej od XV.—XVIII. stoločia, vyzdvihujúc klassický preklad biblie, „bibliu Kralickú.“ Ďalej hovorí zanimave o jednotách a spolkoch slovenských literárnych, založených vtedy, kde ešte Maďari o nich ani nespívali: o jednote roku 1793 Bernolákom a Fándlym v Trnave, až po jednotu literárnu baňského okolia Lovichom, Seberínym atď. založenú, ktorej údom bol aj krupinský učiteľ Braxatoris, otec výtečného básnika nášho slovenského Andreja Braxatorisa-Sládkoviča. Oceňujúc všestranné pôsobenie Tablicovo, tak ako prekvapujúc maďarské obecnstvo tou pravdou, že Bernolika v literárnych snahách jeho podporoval i kniežaprimás Uhorska, Rudnay, slavní Illésházovci a iní výteční mužovia a tak naskrze neboli Slováci už vtedy taká zberba, jakou označít sa jich usiloval známy rytier Zelenoháj z Podlavíc. Jána Hollého, tohoto slovenského Virgila, čo Vörösmartymu podobného básnika predstavil prednášateľ. Verne vylčil i odpor Kollára a Šafárika, slovenčine Štúrovej kladený, však oboch spievanky slovenského ľudu a tá snaha, češtiny drsnatosť hladkosťou a lúbozvučnosťou slovenčiny mierniť, nezostala bez spomenutia. Na to nasledovalo ustálenie slovenskej spisovnej reči a jej pravopisu Martinom Hattalom pri úplnom ocenení filologickej účinnosti Hodžovej a jeho „Epi- genes slovenicus-a.“ Bol to obrázok verný a úplný.

Novú dobu literatúry slovenskej od r. 1845, pôsobenie spisovateľských nových síl, obzvlášte ale básnické plody Kráľa, Chalupku, Bottu, Maróthyho a iných predstavené boli v čarovnom, zápalistom duchu. Slovenčina bola — hovorí prednášateľ — tým čarovným prútom z povestí, na jehož šibnutie prebudil sa duch jeho k životu tvorenia jarému, novému. Pôsobenie „Orla Tatranského“ a „Slovenských Pohľadov“ oceňuje a celý roj nadšených spisovateľov spomína. Obzvlášte vyzdvihuje dvoch bratov Chalupkovcov, o nichž tvrdí, že sú pre slovenskú literatúru tým, čím sú maďarskej bratia Kisfaludy-ovci. Označil vliv Jána

Chalupku na novšieho spisovateľa divadelného, Beskydova, a na humoristickú literatúru slovenskú vôbec, tak jako ešte posial žijúceho a účinkujúceho Sama Chalupku na básnikov novovekých slovenských. Na to hovorí o dramatických prácach Jonáša Záborského a spomínajúc spisovateľov novellistických, akými boli Mladen a Podolský (Paulíny), vrcholí pri majstrovi tohoto odvetvia písomníckeho, Polluxovi to Castora Sládkoviča, Jánovi Kalinčákovi, charakterisujúc obzvlášte jeho „Reštauráciu.“ Jaký dojem tento verný obrázok literárnych snáh slovenských na maďarských spisovateľov urobil, možno sa o tom presvedčiť z „Fővárosi lapok“ 23. čísla zo dňa 29. januara, kde je to stručne, ale takým spôsobom podotknuté, že sa tak prajne o slovenských vecach ešte nikde a nikdy maďarský spisovateľ nevyslovil. Po takomto zajímavom úvode prešiel Dumný k stručnému životopisu Sládkoviča, jeho ostatným dielam, podávajúc z „Maríny“ jeho z počiatočných a posledniu sloku v preklade.

Prv, akoby sa do rozberania „Detvana“ bol pustil, podáva v preklade charakterističné venovanie básnikovo „Vrstovníkom“:

„Krásy krás sa boja, čas času sa bojí,
V slovenské doliny so mnou, bratia moji!“

A prednášateľ podáva vo vernom preklade počiatok „Detvana“ — a obecnstvo sa diví, žasne nad tým: „Jako by Detva obrov nemala?“ To je tedy ten slovenský ľud, tak čarovne ospevuje ho božsky nadšený jeho básnik? Obecnstvo vyberané hladí, hladí na tie sličné, žive malované postavy Martinka a Elenky, zahľadí sa na ne, ľúbia sa mu; i tanec Martinkov i drumbla Elenkina ho očaria — ruky sa zdvihnú k tlapkaniu, ústa otvorí k éljenovaniu. Nuž či sa to divy dejú na tom svete? Tie ruky nám tlapkajú, čo nás . . . tie ústa nám éljenujú, čo nás . . . tie isté, tie isté: oni nás neznali; keby nás poznali, veru, veru žeby nás milovali! Stručný obsah, miesty celé preložené sloky básne čítajúc, podal prednášateľ. Na konci podal kritickú úvahu básne. On nenazýva „Detvana“ čisto epickou básňou, málo tu epického hrdinstva, keď hrdina jeho je viac idyllický. Z Martinka hrdina ešte len bude: „A to je naše

zrkadlo!“ Z prítomnosti zavierajúce na slovenský ľud, je on tak, ako vždy bol pracovitým, pokojom a domáce ohnisko milujúcim ľudom a národom; ale vojakom je dobrým, hrdinným, keď ho tak ako toho Martinka k tomu odsúdi jeho osud. A tu ospravedľňuje básnika prednášateľ, ako i v tomto diele verne ľud svoj znástieniť chcejúceho a úplne život i ducha jeho poznajúceho. Končí pre tých, ktorým by sa „Detvan“ nedokončeným byť zдал, slokou (285.) „Maríny“: „Ktožebý u nás písal satyry, ktoby zvestoval krvavé chýry? . . . U nás sa ľubí!!!“

Takto zvečnil Dumný u Maďarov Sládkoviča. Úplná prednáška jeho vyjde v letopise spolkovom a zvestovať bude na veky slávu slovenského slavného poetu. Šťastný krok pre národ svoj urobil týmto odhodlaným vystúpením svojim, ktoré sa mu tak skvele vydarilo. Dumný náš. Klassický u Maďarov Pavel Gyulai vyzval ho k prispievaniu mu vecmi slovenskými v prekladoch pre „Budapesti szemle.“ ktorú z poverenia akademie vydáva, a Žig. Bodnár získal si ho tiež pre svoju „Havi szemle.“ Záujem maďarský za slovenské a slovanské veci je zbudený — na zdar ďalším prácam!

PoTanoTab.

Listy z Čiech.

VIII.

Zlatá Praha, vo februári 1880.

Zijeme dobu jubilejných slavností. Nenie tomu dávno, čo veľikán a reformator hudby českej, Bedřich Smetana, slávil svoje 50-ročné jubileum, kde celý národ vzdal mu úctu tak hlbokú, prejavil dôkazy tak vrelej lásky a nadšenej vďaky, že nepamätáme hneď tak slavnostných, významných manifestácií. Dňa 21. t. m. oslaví „Umelecká Beseda“ nezapomenutelnú spisovateľku večne sviezej „Babičky.“ Boženú Němcovú, pri príležitosti jej 60-ročných narodenín. O nedlho na to, dňa 24. febr., prípadne pamiatka 50-ročných narodenín najväčšej spisovateľky českej, Karoliny Světlej, ktorá oslávená bude tiež veľmi dostoje. A konečne venuje „Moravská Beseda“ slavnostný večer kniežatu poetov slovenských, Andreju Sládkovičovi, svätiac pamiatku 60-ročných jeho narodenín. Poriadateľstvo sľubuje si skvelé vydarenie večera, k nemuž prispejú hlavne čarokrásne piesne nášho Fajnora, prednesené prvými silami umelckými. Je to opäť potešiteľný krok k tej kýtenej vzájomnosti slovensko-českej.

V literatúre živo, jako obyčajne v zimnej saine. Poteší to zaiste každého, keď vidí, že konzumuje sa toľké kvantum spisov, väčšinou dobrých. Časopisom dostalo sa niekoľko prírastkov a ponevác sme neďaleko začiatku roku, nebude var škodiť, keď ozreme si jich celoročnú činnosť.

„Osvěta“ dosiahla svoj desiaty ročník a môže veru pozerat na vykonanú posiaľ prácu s pýchou. Je v nej uložený levový podiel produkcie za poslednie decennium, je v nej kus literárnej historie najnovšej doby, je vôbec nevyhnutelným vodičkom každému, kto

chce vidieť čo a jako produkuje sa v Čechách hlavne na poli literárnom. Z minulého ročníku uvádzame hlavne dva znamenité články dra Pervolfa, profesora na universite varšavskej, a síce: „Slovanská myšlénka na Rusi“ a „Slovanské hnutí mezi Poláky r. 1800—1830.“ Pervolfove články číta každý s pravou rozkošou. Ďalej upozorňujeme na dve práce z oboru románu, sociálny román „Rodinná sláva.“ od Ferd. Schulza, najprednejšieho literárneho historika českého a krásny vesnický román „Bludné duše“ od Václava Beneša-Třebízského. Konečne vynikajú popri Heydukovej novej idyle „Oldřich a Božena“ v ročníku tomto bohaté a veľmi dôkladné literárne kritiky, ktoré čítaly sa všade vždy s nedočkavým chvatom.

„Květy“ naplnily nádeje kladené do nich pri vzniku a osvedčily dostojným pokračovaním „Květov“ Hálkových. Mnoho článkov zájmove písaných od prvých českých spisovateľov a vedomcov, znamenité básne Čechove, Heydukove, Krásnohorskej, sensačný dlhý román Hellerov zo života ruského: „Kráľ stepi.“ bohaté rozhlady po všetkých literatúrach svetových — to všetko je pravou ozdobou literatúry domácej. Pekné illastrácie zvyšujú len dobrý dojem, ktorým pôsobí každý nový sošit tohoto veľmi dobrého časopisu.

„Světozor“ získal mnoho zmenou redakcie. Prímus Sobotka vedie ho smerom určitým, asľachtilým, pestuje všestranný obzor literárny a dbá predo všetkým o pekné obrazy, kreslené umelcami domácimi. Slovom, časopis je na najlepšej ceste, aby stal sa prvým illustrovaným listom českým.

„Lumír“ vytrvale drží sa svojho exkluzívneho stanoviska a dbá toho veľmi pečlivo, by nevklzol nikto cudzí do ustáleného kruhu

spolupracovníkov jeho. Ale i v tejto svojej vylučnosti je bohatým, ačkoľvek jednostranným, skladosť dobrých plodov najnovšieho českého básníctva i belletrie. Jako zvláštnosť treba uviesť, že je vylučným orgánom Jaroslava Vrchlického, od nehož nedočíta sa človek inde básne za celý svet, že pestuje zvláštny druh lyrických kritik, kde píše sa básne o básni, polemizuje sa, robia sa osobné narážky často veľmi nemiestne a smiešne, a hlavne na bok odkladá logiku a estetické zákony, a že v časopise ostentatívne ignoruje sa všetko slovenské preto, ponevác zaujímajú sa veci našej ľudia, ktorí nie sú „Lumíra“ celkom po chuti.

„Česká Včela“ je časopisom pre pospolitý ľud a preto právom pestuje hlavne novelly pôvodné i preložené. Ale neprávom pojíma na listy svoje špatné obrázky, ktoré kazia vkus ľudu, lebo sú kreslené niekedy tak mizerne, že človek nevie, má-li sa smiať lebo zaplakať nad nimi, a neprávom dopúšťa, aby stály jej kritik, Bohuslav Čermák, váhal tam tiež stále barany. Aby nemyslel niekto, že hovoríme neprávom, uvádzame príklad. Keď lanského leta vyšly básne J. J. Kollára, nevedel jich kritik v „Českej Včele“ dost vy-nachváliť, že vraj niet tam ani stopy po „cin-kavem rýmu.“ po formálnej dokonalosti či vraj „ulizanosti“ a práve preto sú vraj veľmi dobré. Príska jaseň a s ňou Heydukov „Dědův odkaz.“ Jaj, ale tu počuli sme opak toho: v básni sú niektoré malé chyby formálne, zväčša to omlyly tlače, tedy je nedokonalá. Božská to logika! Ďalšie podivné kúsky tohože pána neideme rozberať, upozorňujúc len na jednu beztáknosť, ktorej sa dopustil vychvalovaním do neba do slova ukradených veršov Vráno-vých, a to znova i po tom, keď inde skutok ten verejne bol odhalený a náležite zmrskaný.

„Koleda,“ jediný krásoumný časopis na Morave, zdokonalila sa za rok minulý znamenite. Zasluguje neobmedzeného odporúčenia zvláste pre svoje zdravé kritiky, žiadnymi ohľadmi neviazané a prísne spravodlivé, bár by sa neľúbily istým ľuďom, zvláste jednej klike pánov na Morave, čo javilo sa najmä pri vydaní stredovekých žalmov Šťastného.

Dostali sme i prírastok k časopisom bel-letristickým a menuje sa on „Ruch.“ Jako ukázalo sa posiaľ, nemá cieľa a neui ho treba, uberá darmo pôdu dobrým časopisom druhým.

Nakladateľ začal tiež vydávať 1. oktobrom m. r. paedag. časopis „Paedagogium,“ a toto je jedna z jeho šťastných myšlienok. Dr. Lindner, redaktor časopisu, je výtečným filozofom i vychovavateľom zároveň, drží časopis na výške modernej vedy.

Konečne vydal nakladateľ tento 1. číslo „Věstníka bibliografického,“ znova založeného, ktorý ľúbi sa nám (má i čiastku slovenskú) až na ten ominosný titul: „Urbánkův věstník bibliografický, redaktor Fr. A. Urbánek, v Urbánkově knihkupectví“ atd. a tých niekoľko „maličkých“ reklam. Tento zlozvyk mal by prestať, dojem z toho je trapný.

Sluší dodať, že hudebný časopis „Dalibor,“ vydávaný týmže knihkupcom, veľmi pekne plní povinnosť svoju a cieľ vytknutý, zdokonalujúc sa očividne. Píše tam i kapacity, jako dr. Hostinský, Fibich a iní.

Tým by sme boli hotoví s časopismi, neberúc do ohľadu prísne odborné. Dnes obzre sa ešte diela ilustrované, ktorých počet vzrastá v Čechách v poslednej dobe veľmi. Sú to predovšetkým: „Život zvířat“ od dra Brehma a „Země a obyvatelé její“ od Hellwalda, tedy oba preklady z nemčiny. Každý trizvy človek opyta sa pri týchto nákladných, drahých dielach, vypočítaných na mnoho sošitov, tak že, kto jich kupuje, nemôže si kúpiť nič iného, ak len nemá peňazí na zbyť, či by nebolo lepšie, českého mena dôstojnejšie vydávať na pr. znamenité cestopisy Kroupove, utešené cestopisy Wünschove, ktorí posiaľ darmo hľadajú nakladateľov? Či by nebolo záhodnejšie, rýchlejšie vydávať sobrané spisy výtečnej Karoliny Světlej, ktorých konca nedožije sa snáď ani štvrtá generácia? Či by nebolo potrebnéjšie dokončiť výborný „Život Jos. Jungmanna“ od Václava Zeleného, ktorý čaká už vyššie roka nedokončený? Či by nebolo krajšie vydat konečne dávno slubovanú „Anthologiu“ či veľkú literárnu históriu Ferl. Schulza, sobrané spisy skutočne českých spisovateľov, ktorí majú zdravého jadra v sebe, a nepracujú ustavične jakoby v delíriu a len honiac sa za efektom? Či nebolo by skutočne dôstojnejšie vydávať tieto všetky krásne plody, ktoré reprezentujú české meno v cudzine a doma donášajú väčšieho užitku, než spisy samy v sebe veľmi dobré, ale predsa len drahé a preklady — z nemčiny, tedy samovoľná germanisácia? V Prahe sú v tom ohľade zvláste pomery: každý nepredpojatý to cíti, ale nikto nemá dost odvahy, aby to povedal verejne. Čo týče sa samých týchto spisov, treba pripomenúť, že dielo Brehmovo je v pomere k Hellwaldovi dost lacné, krásne vystrojené, preklad veľmi pekný a len škoda, že najzajímavejšie veci v originále, ktoré dotýkajú sa mimochodom istej kasty, vynechávajú sa v preklade. Veda nezna a nesmie znať ohľadov, nech je to dakomu po vóli lebo nie. — Hellwaldov preklad je hrozne drahý, v pomere k originálu, ktorý je o po-

lovicu lacnejší, až úžasne. Škoda tých horkých študentských groší naň v Čechách, na Morave ba i u nás často, škoda tých málo učiteľských šestákov a tvrdo zarobených krajciarov mozolmi pospolitého ľudu, ktorí dali sa prilákať vyškeriacúcimi sa hlavami Indianov! Kolkto dobrých českých kníh mali by za tie peniaze! Skoro to tiež platí o „Ilustrovaných dejinách literatury všeobecne,“ ktoré vydáva v Plzni nemecký špekulant Steinhauer. Ani tušená nemá úbohý odberateľ, že za drahé peniaze odberá odličky (elichés) nemeckých diel ilustrovaných, ku nimž skompiloval pán Václav Petrů, známy v tom majster, text z týchže nemeckých diel. Človeku zostane stáť rozum, keď vidí v histórii literatury vyobrazenia stromu (!) Bambusy formosy, dievčích nožičiek (!), všeliakých stĺpov, bojovníkov, zrúcanín a podobné, kde totiž najvyšš smely by byť podobizne spisovateľov, ukážky jich písma a snáď jich rodné domky. Celé dielo je špekulácia a zaslúžilo by odsúdenia všade. A div nad divy! Tu chváli sa všade, ba i u nás, i v Poľsku, i v Rusku, a kýsi Nemec dokonca napísal, že vraj na ten spis môže byť hrdá (!) česká literatúra. Ten si dal, chudák! Mohol len nazrieť do Corvinovej „Illustrirte Weltgeschichte für das deutsche Volk,“ vychádzajúcej práve v Lipsku u Spamera, a bol by videl, s jakou rafinovanou naivnosťou smiejú sa v Čechách pašovať obrázky z nemeckých dejepisov do českej histórie literatury. Čo-že ten český ľud nepovie ani slova, on má rád obrázky, myslí si figliar nakladateľ a mne si radostne ruky nad vytečným odbytom svojej knihy. „Mythologie Rěkuv a Rímanův“ vydávaná už v druhom vydaní týmže nakladateľom, bola zavrhnutá odbornými znalcami ako práca plná chýb a nespolahlivá. Bude-li v druhom vydaní lepšia, nevieme, ale toľko vieme iste, že je napísaná i vydávaná k vôli obrázkom a nie naopak, jako je to obyčajou na svete všade.

Zmienit treba sa nám ešte o Stanleyovom cestopise „Tennou pevninou,“ (preložený Jakubom Malým), ktorý je veľmi príjemnou lektúrou, poučuje i baví, a uznány je vo všet-

kých literaturach evropských za knihu znamenitú. Škoda, že nasledujúci po ňom sväzok „Cestopisnej biblioteky“ je už zase preklad z nemčiny. Sme zo zásady proti prekladom z tejto reči. Germanisujú nás dosť bezprostredne, pomáhajme ešte i my ustavičným prekladaním jejích spisov, a usnadníme jim cestu, otvoríme zadné dverka záplave, kam voľre sa pomaly ale iste.

Čo píšeme riadky tieto vyšiel práve 1. sošit cestopisu „Sedm let v Africe“ (r. 1872—1879.) od Dra Emila Holuba, slovtuného českého vedomca a cestovateľa po Afrike, ktorý nadobudol si v krátkom čase po návrate z ciest svojich mena evropského. Spis jeho prekladá sa súčasne do viac rečí evropských. Dielo je krásne ilustrované a utešene upravené i praje mu zrejme každý Slovan najväčšieho rozšírenia. Takými prácami čestne predstavíme sa zahraničiu a cudzine, také spisy zanesú slávu mena slovanského do všetkých končín, ale nie pol literatury nemeckej, preloženej za rok.

Na koniec pripomenieme dnes ešte vec jednu. „Slavia“ počala vydávať „Piesne slovenské,“ jichž 1. sošit vyšiel a 2. sa už tlačí, a Rudolf Pokorný s Ad. Heydukom vydávať idu česko-slovenskú knižnicu, ktorá obsahovať bude spisy slovenské i české, týkajúce sa Slovenska, a zahájená bude „Sobranými spevami, ktoré spísal slavný náš Ján Botta. Už meno toto samo dostačí, tušíme, by každý syn Tatry, ktorý posiaľ má krev svoju, nezrenegátenu, jarú, siahol do vačku a neomeškal opatřit si dielo, rozširovať známosť o ňom všade, kde zneje trávnička, vyzývať k zakúpeniu si ho každého suhaja, starého, mladého, jehož cit ku svojejti neutulil posiaľ pustý „zanáť!“ Keď nemôžeme vydávať si sami čarovné hlasy našich veštcov, vďačme sa aspoň tak bratským vydavateľom, keď si jich zaopatříme. Žaloba na zlé časy nemá tu miesta: zlé časy boli vždy a budú vždy. Máme groše na súkromné zábavy a požitky, na veci nepotrebné, majme-že jich tiež na to, čo nám z tých našich bied a utrpení zostalo jediného: klassický plod našich veštcov a pieseň nášho ľudu!

Jaroslav Vlček.

Literárne zprávy.

— Zaujatosť za slovenskú i slovanskú literatúru vôbec povzbudilo vo veľkej miere u časopisectva i obecenstva maďarského zdarilé vystúpenie M. Dumného. On sám prekladá Kalinčákovu povesti, ktoré Pavel Gyulai v „Budapešti szemle“ a v „Olesó könyvtári“ uverejní; písať bude pojednávania o slovenskej i slovanskej literatúre do Zigmund Bodnárovej „Havi szemle.“

Imro Gáspár, maďarský spisovateľ, prekladá 100 zneliek z Kollárovej „Slávy deéry.“ — I Dumný i Gáspár budú pozdejšie tlumočiť plody A. Mickiewicza, poľského básnika, Dumný „Konrada Wallenroda,“ Gáspár predbežne „Pana Tadeusza.“

— Kisfaludyho spolok vydá skvelé album: „Árvízkönyv,“ v ňomž práce členov obsažené budú Album toto je určené pre segediňských

vytopencov. V ňom budú M. Dumným preložené básne Bottove „Z vojanských piesní“ a Čajákova „Kukuljenkine zvesti“ obsažené.

— Slovenský spolok v Pešti, v jehož lone i starší s celou ochotou pôsobia, bude mať zase

svuju riadnu miestnosť pre schôdzky a čítanie novín, eviencie sa vo spevu, ku nemu sa aj 7 spanilomyslných slečien prihlásilo, a pôvodné prednášky členov, ktoré od tohoto času riadne pestovať má. Hromovité na zdar!

Redakcii doposlané spisy.

Prostonárodné obyčaje, povery a hry slovenské. Usporiadal a vydal Pavol Dobšinský. Turč. Sv. Martin, Tlačou knihtač. účast. spolku. 1880. Str. 179 veľkého formátu. Cena 1 zl. 50 kr. — Celé dielo opatrené je aj podobizňou spisovateľa, čo stalo sa na zvláštnu žiadosť jeho priateľov a čitateľov. Pavol Dobšinský je akoby opatrovníkom duševných pokladov ľudu slovenského a ako taký podáva nám v prítomnom najvyššom zaujímavom diele v prvej časti obyčaje a povery slovenské podľa ľudského veku („Obyčaje, povery a čary“ poriadkom kalendárskym na celý rok uverejnené boli v I. sväzku Sborníku Matice Slovenskej), v druhej časti ale „prostonárodné hry.“ Slovák vždy milo pokochal sa na týchto a podobných plodoch, či podávaly sa mu jednotlivé a či vo väčšej zásobe, a on je aj hrdý na ne, lebo v tomto ohľade málo najdeš národov, ktoré mohli by sa mu vyrovnáť. A to je práve veľkou zásluhou Dobšinského, že to všetko pilne a svedomite opatruje, zbiera a tlačou verejnosti podáva, aby ničoho neztratilo sa v mori cudzieho vplyvu. Ovšem že Dobšinského dielo nevyčerpalo nesmierne bohatú studnicu, čo je jednotlivcovi ani nemožné, ale je ono spoľahlivým vodičom a upratiteľom pre ďalších sberateľov, aby tým lepšie vyznali sa, načo pozornosť obrátiť, v čom dopĺňovať celok a prehľad týchto vecí, neodbytných k poznaniu ľudu vlastného a ku dvíhaniu jeho na ďalší stupeň zvykov a mravov prečistenejších, ušľachtilejších. Na zdar!

Z knižkupectva Frant. Řivnáče v Prahe:

William Shakespeara **Kupec benátsky**, preložil Josef Jiří Kolár. Druhé přehlédnuté vydání. V Praze. 1880.

Z knižkupectva J. Otto v Prahe:

Šedm let v jižní Africe. Napsal dr. Emil Holub. Sešit I. Cena 30 kr. — Toto najnovšie cestopisné dielo po ďalekých končinách južnej Afriky čakal vzdelaný svet s veľkou zvedavosťou.

OBSAH: Lailja. Povest od Vajanského. — Druhá žena. Viliam Györy. Preložil M. Dumný. — Vo väzení. Rozpomienka od Sama Samoviča. (Dokončenie.) — Moc prírody. Obrázky zo života. (Pokračovanie.) — Dr. J. M. Hurbanovi. Cyrill Gallay. — Anthropologické úvahy. Určitosť v rôznostach ľudských plemien. Dľa Karola Rosenkranza, K. V. Zapa a iných P. H. (Pokračov.) — Pomluy. Veselohra v troch jednaniach. (Pokračov.) — Kritické listy. H. B. T. — Vukana. Zo srbského Ognoslav Dobrodružský. (Pokračov.) — Literárny dopis. Budapešť. — Listy z Čiech. Jaroslav Vlček. — Literárne zprávy. — Redakcii doposlané spisy.

Predpláca sa u redakcie a administracie v Turč. Sv. Martine:

Celoročne 4 zl., polročne 2 zl. 10 kr. r. č. — „Orol“ vychádza v sošitoch, 4 hácky silných, dňa posledného každého mesiaca.

Tlačou knihtačiarkeho účastinárskeho spolku v Turč. Sv. Martine.

A iste že tá zvedavosť bude ukojená, lebo odhliadnuc od vedeckej stránky diela, podáva dr. Holub aj svoje zábavné príhody a zkušenosť, čo celok tým príjemnejším robí. Dielo Holubovo vychodi pôvodne v nemeckej a českej reči a vydaniu českému patrí natoľko prednosť, že bude úplnejšie, prečo aj z českej a nie z nemeckej pôvodiny prevedú sa preklady do iných rečí, menovite do anglickej a francúzskej. Prvý sošit má päť vyobrazení a zdarilú podobiznu slavného cestovateľa-pôvodcu. Úprava je pekná a robí nakladateľstvu všetku česť. Na sklade je toto dielo aj v knižkupectve Fr. A. Urbánka v Prahe.

Politická bibliotéka česká. Vydáva Český klub. Sešit I. **Naše znovuzrození.** Přehled národního života českého za posledního půlstoletí. Sestavil Jakub Malý. Část první. Před rokem 1848.

Mythy. básne Jaroslava Vrchlického. Cyclus druhý. Salonní bibliotéky č. 11. Cena 1 zl. 50 kr., váz. 2 zl. 50 kr.

Povidky, Arabesky a Humoresky od Svatopluka Čecha. III. Salonní bibliotéky č. 12. Cena 1 zl. 50 kr., váz. 2 zl. 50 kr.

Zlatníkův zlatoušek. Román z minulosti záhřebské. Napsal Aug. Šenoa. Přeložila Marie Fabkovičeva. Cena 1 zl. r. č.

Laciná knihovna národní. Cena svazku 10 kr. Serie III. Číslo 37. a 38. **Černá Perla.** Román Jos. Ig. Kraszewského. Z polštiny přeložil Vilém Špaňhel. I. a II.

Život zvířat od A. E. Brehma. Sešit 5. Cena 60 kr.

Od nakladatele Karola Vačiena v Mladé Boleslavi:

Světová bibliotéka. Sešit I. 1880. Cena 25 kr. E. Marlittovy: **Druhá manželka.** Předplácí se na ni i s poštovní zásilkou: čtvrtletně 1 zl. 25 kr., půlletně 2 zl. 50 kr., celoročně 5 zl. Vychodí dvaráz za mesiac čo sberka zábavného a vzdelavateľného čítania k „Modnínmu světu.“